

GÜNEY EGE BÖLGESİ'nde TERMAL TURİZM

T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı
Development Agency

2009

GEKA

İÇİNDEKİLER

1. KISALTMALAR	5
2. ŞEKİL VE TABLO LİSTESİ	6
3. GİRİŞ	7
4. TERMAL TURİZMİN TANIMI, TERMİNOLOJİSİ VE ÖNEMİ	9
5. DÜNYA'DA TERMAL TURİZMİN DURUMU-EN YOĞUN TURİST ÇEKEN DESTİNASYONLAR	11
6. TÜRKİYE'DE TERMAL TURİZM	14
6.1 Türkiye'nin Jeotermal Kaynak Potansiyeli	15
6.2 Türkiye'de ki Termal Turizm Alanları ve Yaşanan Sorunlar	17
6.3 Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planı Kapsamında Termal Turizm	22
6.4 Türkiye'de ki Termal Sulara İlişkin Yasal Durum ve Mevzuat	25
7. GÜNEY EGE BÖLGESİ'NDE TERMAL TURİZM	29
7.1 Denizli'de Termal Turizm	29
7.2 Aydın'da Termal Turizm	33
7.3 Muğla'da Termal Turizm	35
7.4 Bölgenin Türkiye Turizm Stratejisi'nde ki Yeri	37
7.5 Bölgede Termal Turizm Yatırım Olanakları, Teşvikler ve Destekler	44
8. GENEL DEĞERLENDİRME	50
9. GZFT ANALİZİ	52
10. KAYNAKÇA	52
11. EKLER	54

1. KISALTMALAR

GSKD	Gayri Safi Katma Değer
GSMH	Gayri Safi Milli Hâsıla
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
KDV	Katma Değer Vergisi
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KTB	Kültür ve Turizm Bakanlığı
KTGKB	Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri
MTA	Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
MW	Mega Watt
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TJ	Terra joule
TM	Turizm Merkezi
TÜROFED	Türkiye Otelciler Federasyonu
TÜRSAB	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
TYD	Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
UNWTO	Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (United Nations World Tourism Organization)
WEF	Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum)

2. ŞEKİL LİSTESİ

Şekil.1 Türkiye jeotermal kaynaklar haritası	15
Şekil.2 Termal turizm destinasyonları	38
Şekil.3 Aydın ili termal turizm master planı	39
Şekil.4 Denizli ili termal turizm master planı	40
Şekil.5 Aydın ili tur güzergâhı	42
Şekil.6 Denizli ili tur güzergâhı	44
Şekil.7 Turizm yatırımlarına ilişkin süreç	46
Şekil.8 Küresel ekonomik krizin turizm destinasyonlarına etkisi (2007-2009)	51

2. TABLO LİSTESİ

Tablo.1 Termal su kaynaklarının bölgesel dağılımı	16
Tablo.2 Termal turizm işletme belgeli tesisler	18
Tablo.3 Kaplıca işletme ruhsatı alan tesisler	18
Tablo.4 Tesislerde ortalama kalış süresi, doluluk oranı, tesise geliş sayısı ve geceleme sayıları	20
Tablo.5 Turizmin çeşitlendirilmesi noktasında sağlık ve termal turizme ilişkin hedefler	24
Tablo.6 Denizli ilinde bulunan termal tesisler	31
Tablo.7 Denizli’de belediye belgeli termal tesis istatistikleri	32
Tablo.8 Aydın ilinde bulunan termal tesisler	34
Tablo.9 Aydın termal tesis istatistikleri	35
Tablo.10 Muğla ilinde bulunan termal tesisler	37
Tablo.11 Aydın ili 14 günlük tur programı	41
Tablo.12 Denizli ili 14 günlük tur programı	43
Tablo.13 Termal turizm yatırımlarına tahsis edilecek kamu taşınmazları ve özellikleri	45

3. GİRİŞ

Turizm kavramı, kazanç sağlama amacına yönelik olmamak ve sürekli yerleşmemek kaydıyla yabancıların bir yere seyahatleri ve orada konaklamaları sonucunda ortaya çıkan olayların ve ilişkilerin tümünü tanımlamaktadır. Kısaca turizm, sürekli olarak yaşanılan yer dışında tüketici olarak yapılan seyahat ve geçici konaklama olayıdır. Dünya Turizm Örgütü (WTO) tarafından 1963 yılında Roma’da kabul edilen ve halen 100’den fazla üye ülke tarafından kullanılan tanımlamaya göre ise turizm “Gelir getirici etkinlikler dışında kalan boş zamanlarımızın hemen hepsini içine alan bir seyahat ve bu seyahatten doğan konaklama, yeme-içme, ulaşım, eğlence gibi hizmetler ve ilişkiler bütünüdür”. Turizmin temelinde tatil ve eğlence amaçlarını doyurma isteği yer almaktadır. Fakat tüm seyahat faaliyetleri turizm değildir. Seyahatlerin turizm olarak kabul edilmesi için konaklama faaliyetinin gerçekleştirilmesi ve tanımında da belirtildiği üzere kazanç sağlama amacına yönelik olmaması gereklidir. Örneğin iş seyahatleri turizm olarak sınıflandırılmamaktadır.

Günümüzde turizm olgusu hızla dönüşerek yeni turistik olguların ortaya çıktığı bir süreç haline gelmektedir. Dünya turizm sektörü her geçen yıl büyümektedir. 1950’de turizm hareketine 25 milyon kişi katılmış ve turizm harcamaları 2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 1992’de turizme katılanların sayısı 475 milyona, turizm harcamaları ise 268 milyar dolara yükselmiştir. 2010 yılına gelindiğinde ise turizme katılanların sayısı 940 milyon kişiye yükselirken turizm harcamaları da 919 milyar dolara yükselmiştir [19]. Böylesine büyük hacimli bir sektörde, Türkiye’de krizin de atlatılmasıyla birlikte 2010 yılında gelen yabancı turist sayısı bir önceki yıla göre %5,7 artarak 28,6 milyona ulaşmıştır. 2010 yılında turizm gelirlerinin GSYİH içindeki payı %2,6 olarak belirlenirken ihracattaki payı ise %18,3 olarak tespit edilmiştir. GSYİH ve ihracattaki payının yanında sektörün önemini vurgulayan bir diğer nokta da istihdamdır. Turizm alanında çalışanların Türkiye istihdamındaki payı 2010 yılında %5,21 olarak belirlenmiştir. Sanayideki dışa bağımlılık (ithalat ihtiyacı) oranlarına kıyasla turizm yatırımlarında ihtiyaç duyulan teçhizatı dışa bağımlılık oranı oldukça düşük olup %10’un altında kalmaktadır. Yüksek oranda döviz girdisi sağlamasının da etkisiyle 2010 yılında turizm gelirlerinin ülke dış ticaret açığını kapatma oranı %34,4’tür. Bahsi geçen bu rakamlar ülke ekonomisi için azımsanmayacak düzeydedir ve turizmin Türkiye için önemini vurgulamaktadır.

Bir turizm çeşidi olarak termal turizmin dünyadaki durumu değerlendirildiğinde sadece Avrupa ve Amerika’da 30 milyar dolara yakın bir gelir sağladığı, tüm dünyada yaklaşık 100 milyar dolarlık bir pazarı olduğu tahmin edilmektedir. Almanya başta olmak üzere Macaristan, Yunanistan, Fransa İsviçre, İspanya, İtalya, Avusturya, Rusya ve Çek Cumhuriyeti’nin başı çektiği bu sektörde Türkiye de büyük kaynak potansiyeli ile kendine yer bulmaktadır. Ege denildiğinde akla ilk olarak deniz-kum-güneş turizmi gelse de Güney Ege Bölgesi jeotermal kaynakların sayısı, kapasitesi ve kalitesi açısından oldukça şanslı bir bölgedir. Özellikle Aydın ve Denizli’de yoğunlaşan tesisler ve kaplıcalar yerli ve yabancı turistlere hizmet sunmaktadır. Türkiye Turizm Stratejisi ve Eylem Planı’nda da termal turizm bölgesi olarak tespit edilen bölgeye ilişkin çalışmalar ilgili kurumlarca yürütülmektedir. Bölgede termal turizme ilişkin yaşanan sorunlar ise ülke geneliyle benzerlikler taşımaktadır.

Güney Ege Bölge’sinde turizmin de dâhil olduğu hizmetler sektörünün 2008 yılı GSKD içindeki payı %63 ile sanayi ve tarım sektörünü açık ara geride bırakmaktadır. Türkiye Turizm Stratejisi 2023’te de vurgulanmakta olan sürdürülebilir turizm yaklaşımı ve yöreye özgü farklı turizm türlerinin entegrasyonunun sağlanması noktasında bölgeye özgü bir turizm türü olan termal turizmin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Hazırlanan bu çalışmada termal turizmin tanımı ve terminolojisi hakkında bilgi verilmiş; dünyada ve Türkiye’de termal turizmin durumu, potansiyeli, destinasyonlar, uygulamalar, yasal durum ve mevzuat üzerinde durulmuş; bölgede termal turizmin potansiyeli ve mevcut durumu, ulusal stratejilerdeki yeri ile yatırım olanakları, teşvik ve desteklerden bahsedilmiştir.

4. TERMAL TURİZMİN TANIMI, TERMİNOLOJİSİ VE ÖNEMİ

Termal turizm kavramı konusunda değişik tanımlamalar yapılmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı termal turizmi “Termomineral su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerin yanında iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerinin birleştirilmesi ile yapılan kür (tedavi) uygulamalarının yanı sıra termal suların eğlence ve rekreasyon amaçlı kullanımı ile meydana gelen turizm türü” olarak tanımlamaktadır [14].

Termal turizm, sağlık turizmi içerisinde değerlendirilen, sağlık durumunu koruma ve iyileştirmek için belirli bir süre içerisinde yer değiştiren insanların doğal kaynaklara dayalı turistik bir tesise giderek kür uygulamalarından faydalanması ve konaklama, yeme-içme, dinlenme, eğlenme gereksinimlerini karşılamasıdır [20]. Daha kapsamlı bir tanıma göre termal turizm doğal şekilde belirli bir sıcaklığa sahip olarak yeryüzüne çıkan ve yararlı mineralleri kapsayan maden sularının veya şifalı çamurların bulunduğu yörelerde, kaynak yöresindeki çevre ve iklim faktörleri birleşiminde insan sağlığına olumlu katkı sağlamak üzere, uzman hekim denetim ve programında fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi ve diyet gibi destek tedavilerle koordineli kür uygulamaları için yapılan turizm hareketidir. Termal turizm uygulamalarını daha iyi anlayabilmek için, terminolojisi hakkında da fikir sahibi olunması gerekmektedir.

Kür: Bazı hastalıklar için özel olarak hazırlanmış belli bir alanda belli bir süre ile doktor tarafından saptanmış bir program dâhilinde yapılan tedavi yöntem ve tekniklerin tümüdür [6]. Termal turizm araştırması kapsamında değerlendirildiğinde ise termal kür, tedavi amacı güdülerek kaplıca, iklim vb. tedavi edici ortam ve doğal kaynakların olanaklarından yararlanma, dinlenme ve eğlenme eylemlerini kapsayan bir terim olarak kullanılmaktadır.

Kaplıca tedavisi: Toprak, yer altı ve deniz kaynaklı mineral sular, gazlar, peloidler (çamurlar) ve iklimsel unsurlar gibi doğal tedavi unsurlarının yöredeki iklim olanakları ve gerekli görülen diğer tedaviler ile birlikte kür tarzında uygulandığı bir tedavi sistemidir [14].

Balneoterapi: Termal tedavi ya da tıp dilinde kullanılan adıyla “balneoterapi”, termalizm ve klimatizmi bütünlükten, termal su kaynağının bulunduğu yöreye özgü, iklim koşullarıyla bunları tamamlayan biyolojik ortamın kür şeklinde uygulandığı önemli bir tedavi sistemidir [3].

Peloidterapi: Doğal, jeolojik ve biyolojik olaylar sonucu oluşan organik ve inorganik maddeler olan peloidlerin bir balneoterapi yöntemi olarak kullanılmasıdır. Halk arasında şifalı çamurların tedavi amaçlı kullanılması olarak da bilinmektedir.

Klimaterapi: Hava sıcaklığı, nem, rüzgâr şiddeti ve hızı, güneş ışınımı ve benzeri iklimsel faktörlerin sistematik ve dozlanmış kür tarzında uygulanmasıdır.

Talassoterapi: Koruyucu ve tedavi edici ve/veya kür amaçlı olarak tıbbi gözetim ve denetim altında, deniz suyu iklimi ve unsurlarının kür tarzında uygulandığı bir tedavi yöntemidir.

Hidroterapi: Tatlı sularla yapılan kür türü ve termomineral sular ile yapılan yıkama, duş ve dökme gibi uygulamalardır. Ayrıca her birey için özel olarak düzenlenen ve ideal olarak amaca uygun inşa edilmiş havuzlarda gerçekleştirilen, sinir-kas-iskelet sistemiyle ilgili fonksiyonları geliştirme-iyileştirme amaçlı bir havuz tedavi programı olarak da tanımlanabilir.

İnhalasyon uygulamaları: Termomineral su zerreciklerinin solunması ile yapılan balneolojik tedavi biçimidir.

Termal turizmin bir turizm türü olarak tercih edilmesinin en önemli sebepleri şu şekilde sıralanmaktadır;

- Değişen tüketici kalıpları
- Yaşlanan dünya nüfusu
- Kıyı turizminin mevsimlik olmasına karşın termal turizmin yılın tüm aylarında uygulanabilir olması
- Konaklama ya da tedavi ve kür süresinin uzun olması
- Kimyasal ve yapay ilaçlardan kaçış olarak alternatif tedavi yöntemlerinden biri olan termal sulara ilginin giderek artmasıdır.

Termal turizm, turizmi tüm yıla yayması, diğer turizm türleriyle entegre edilebilmesi ve tedavi amacıyla daha uzun süre konaklamalı gerçekleştirilmesi özellikleri sebebiyle cazip hale gelmekte ve dolayısıyla dünyada ve ülkemizde termal turizm yatırımları git gide önem kazanmaktadır. Günümüzde insanlar termal kaynak yönünden değer taşıyan alanlara giderek rahatsızlıklarına çare aramaktadır. Dünyada sağlık turizminin bir alt dalı olan termal turizm alanında oldukça önemli yatırımların gerçekleştirildiği bilinmektedir. Türkiye’de ise özellikle son birkaç yılda Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın çabalarıyla bazı yatırımlar yapılmaktadır.

5. DÜNYA’DA TERMAL TURİZMİN DURUMU-EN YOĞUN TURİST ÇEKEN DESTİNASYONLAR

Günümüzde termal turizm Dünya genelinde özellikle Güney, Orta ve Doğu Avrupa, Asya (Ortadoğu, Japonya, Çin, Türki Cumhuriyetler), Güney Amerika (Arjantin, Meksika, Kolombiya) ve Kuzey Afrika (Fas, Tunus) ülkelerinde yaygındır. Tüm dünyada oldukça büyük pazara sahip olan termal turizm, sadece Avrupa ve Amerika’da yaklaşık 25-30 milyar dolarlık bir gelir sağlamaktadır. Tüm dünyada ise bu pazarın büyüklüğünün 100 milyar doları bulunduğu tahmin edilmektedir.

Avrupa'da birçok tedavi edici kaplıca merkezi mevcuttur. Almanya, Macaristan, Yunanistan, Fransa, İsviçre, İspanya, İtalya, Avusturya, Rusya ve Çek Cumhuriyeti gibi ülkeler başta gelmektedir. Termal turizm amaçlı olarak senede Almanya ve Macaristan'ı 10 milyon kişi, Rusya'yı 8 milyon, Fransa'yı yaklaşık 1 milyon, İsviçre'yi ise 800 bin kişi ziyaret etmektedir. Japonya'da bulunan Beppu kentini ise, yılda toplam 13 milyon ziyaretçi termal turizm amaçlı olarak ziyaret etmektedir.

Özellikle Avrupa termal turizm sektöründe önemli bir yere sahiptir ve bunda da en önemli pay Almanya'ya aittir. Termal turizm Almanya'da oldukça önemli bir sektör haline gelmiştir ve Almanya, Avrupa termal turizm pazarının yaklaşık %50'sini elinde bulundurmaktadır. 263 adet resmi belgeli termal tesis bulunan Almanya'da toplam yatak kapasitesi 750.000'i, ziyaret eden turist sayısı ise 7 milyonu bulmaktadır. Almanya'nın Stuttgart kentinde bulunan Das Leuze kaplıcalarını yaz aylarında günde 8.000 kişi ziyaret etmektedir. Bu rakam yıllık ortalama 3.000 kişi/gün olmaktadır.

Macaristan'da Roma döneminden Osmanlı dönemine kadar birçok uygarlık tarafından, termal ve kaplıcanın nimetlerinden sonuna kadar faydalanılmıştır. Ülkede 120 tedavi edici kaplıca merkezi bulunmaktadır. Her sene ülkeye gelen insanların %22'si bu merkezlere gelmektedir. Sadece Budapeşte'de 80'den fazla merkez bulunmaktadır. Ülkede, hekim teşhisi ve raporu olması kaydıyla mevcut olan sosyal sağlık sigorta sistemi, tedavi masraflarının tümünü veya bir kısmını karşılamaktadır.

Yunanistan'da eski çağlardan beri kaplıcaların tedavi edici özelliği bilinmektedir. Hatta bu tedavi yönteminin Yunanistan'da başladığı bile söylenmektedir. Tarihçi Herodotos ve tıbbın babası olarak bilinen Hipokrates de kaplıcaların tedavi edici özelliklerinden bahsetmektedir. Merkezlerin çoğunun deniz kenarlarında olduğu ülkede daha çok Ağustos-Eylül aylarında ziyaretçiler gelmekte ve ortalama 15-21 gün kalmaktadırlar. Ülkede, Macaristan ve Almanya'da olduğu gibi, doktor tavsiyesi olmak şartıyla, tedavi masraflarının tamamı veya bir kısmı sigorta şirketleri tarafından karşılanmaktadır.

İtalya'da 360'a yakın kaplıca merkezi bulunmaktadır. Ülkeye yılda yaklaşık 600.000 ziyaretçi gelmektedir ve termal turizm ülke için önemli gelir kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Almanya'dan sonra en çok turist çeken ülkelerden biri konumundaki İtalya'da bulunan volkanik dağlar ve etkinlikleri sebebiyle ülkenin pek çok şehrinde termal kaplıca merkezi bulunmaktadır. Doktor tavsiyesi olması kaydıyla, sigorta şirketleri tedavi masraflarının tamamını veya bir kısmını karşılamaktadır.

Çek Cumhuriyeti ve Slovakya'da son yıllarda gelişmiş tedavi edici termal merkezler kurulmuştur. İki ülkede toplam 60 adet tedavi edici termal turizm merkezi bulunmakta olup yılda toplam 500.000'e yakın kişi tarafından ziyaret edilmektedir.

Ayrıca Fransa'da 104, İspanya'da 128 civarında termal tesis bulunmaktadır. Avusturya'da devlet bütçesinin neredeyse üçte biri termal sulardan sağlanmakta olup Avrupa pazarının %10'unu oluşturmaktadır. Romanya ise hem termal turizm açısından uzun bir geçmişe hem de termal kaynaklar açısından oldukça zengin bir ülke olma özelliğine sahiptir.

Rusya'nın bazı kesimlerinde gelişmiş kaplıca merkezleri mevcuttur. Rusya'nın yanı sıra diğer Baltık ülkelerinde de (Estonya, Letonya, Litvanya) tedavi amaçlı kaplıcalar mevcuttur. Bulgaristan'ın da eskiye dayanan bir termal tarihi vardır. Karadeniz sahilleri boyunca dizilmiş yaklaşık 300 adet termal kaplıca merkezi bulunmaktadır. Bunların çoğu modern otelleri içerisinde işletilen merkezlerden oluşmaktadır. Diğer Akdeniz ülkeleri olan Tunus, Fas ve İsrail'de de kaplıcalar bulunmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde ise gelişen termal turizm kıta Avrupa'sına göre daha yeni durumdadır. Arkansas eyaletinde 55.000 kişinin yararlanabileceği bir termal tesis bulunmaktadır. Hawaii'de de turizmi 12 aya yayabilmek amacıyla termal sulardan yararlanılarak bir termal tesis kurulmuş ve faaliyete geçmiştir.

6. TÜRKİYE’DE TERMAL TURİZM

Türkiye’de termal turizm oldukça uzun bir geçmişe sahiptir. Şifalı sulardan faydalanılması Anadolu’da Hititler dönemine dayanmaktadır. Anadolu’nun çeşitli yerlerinde farklı sebeplerden ötürü hasar gören Roma ve Bizans dönemine ait en eski kaplıca kalıntılarına rastlanmaktadır. Anadolu’nun en eski turizm çeşidi olarak bilinen kaplıcalardan, farklı şehirlerden gelen halk sağlık ve spor amacıyla faydalanmıştır.

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte turizme yönelik çalışmalara önem verilmiş, bu doğrultuda da termal turizme ilişkin ilk düzenli çalışmalar başlamıştır. Su ve çamur tedavisinin insan sağlığı üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amacıyla araştırmalar yapılmış, su analizleri ve hidrojeolojik etütler gerçekleştirilmiştir. Turizm Teşvik Kanunu’ndan sonra ilan edilen turizm merkezlerine kaplıcaların da dâhil edilmesiyle birlikte yatırım faaliyetleri hızlanmış, modern termal tesisler yapılmaya başlanmıştır [1, 5].

Termal turizm; yılın tümüne yayılması ve tesislerdeki doluluk oranı, yüksek istihdam oluşturmaları, diğer alternatif turizm türleriyle entegrasyonunun kolay olması ve bu anlamda turizmin bölge içerisinde dengeli gelişiminin sağlanması, tesislerde sağlığa yönelik faaliyetlerin yanında eğlenme ve dinlenme olanaklarının da bulunması, kür merkezi (tedavi) entegrasyonuna sahip tesislerin kendini kısa sürede amorti edebilmesi ve rekabet gücünün olması nedeniyle pek çok olanak sağlamaktadır. Günümüzde 46 ilde 190 civarında kaplıca tesisi hizmet vermektedir [14].

6.1 Türkiye’nin Jeotermal Kaynak Potansiyeli

Türkiye Alp-Himalaya orojenik kuşağında yer alması sebebiyle jeotermal açıdan oldukça yüksek bir potansiyele sahiptir. Ülkedeki jeotermal kaynaklar Kuzey Anadolu, Doğu Anadolu ve Batı Anadolu fay zonları ile yakın zamana değin etkinliğini sürdürmüş volkanizma ürünüdür. Yüksek sıcaklık içeren jeotermal sahalar genelde genç tektonik etkilerden dolayı ülkenin batısında yer almaktadır. Düşük ve orta sıcaklıktaki sahalar ise volkanizma ve fay oluşumunun etkisiyle Orta ve Doğu Anadolu ile Kuzey Anadolu fay zonu ve Doğu Anadolu fay zonu boyunca yer almaktadır (Şekil.1) [2].

Şekil.1 Türkiye jeotermal kaynaklar haritası [17]

Sıcaklıkları 20oC ile 110oC, debileri 2-500 lt/s arasında değişen 1.300 dolayında termal (jeotermal) kaynak bulunmaktadır. Bu kaynakların yaklaşık 229 adedi termal turizme kaynaklık etmektedir. Termal turizm ve içme suyu amacıyla kullanılan bu 229 kaynağın bölgesel olarak dağılımı Tablo.1’de gösterilmektedir. Termal su kaynaklarının çoğunluğu başta Ege olmak üzere Marmara ve İç Anadolu Bölgeleri’nde toplanmıştır ve sıcaklık aralığı açısından farklılık göstermektedir. Ancak genele bakıldığında toplam termal su kaynaklarının %37’sini çok sıcak sular oluşturmaktadır [8].

Tablo.1 Termal su kaynaklarının bölgesel dağılımı (adet) [8]

Bölge Adı	Soğuk Sular (0-19 oC)	Ilık Sular (20-25 oC)	Sıcak Sular (36-36 oC)	Çok Sıcak Sular (46-99 oC)	Toplam
Marmara	7	8	8	30	53
Ege	5	17	28	31	81
İç Anadolu	10	10	14	17	51
Karadeniz	4	4	3	3	14
Akdeniz	1	3	2	-	6
Doğu ve G.Doğu Anadolu	4	7	8	5	24
TOPLAM	31	49	63	86	229

Balneolojik amaçlı su kullanımda sıcaklık alt sınırının 20oC olarak kabul edildiği göz önünde bulundurulursa Türkiye’deki termal su kaynakları sıcaklık açısından oldukça uygundur. Kaplıcalarda banyo ve yüzme amacıyla mevcut kurulu kapasite 552 MWt’dir ve bu amaçla yıllık enerji kullanımı 17.408 TJ’e ulaşmıştır [16]. Kaynak zenginliği açısından Avrupa’da ilk sırada yer alan Türkiye, dünyada da ilk 7 ülke arasında yer almaktadır. Doğal su çıkışı ve bol su verimi, termal suların debi ve sıcaklıkları, eriyik maden değerinin yüksek oluşu, kükürt, radon ve tuz bakımından zengin oluşu ve coğrafi konumundan kaynaklı diğer turizm türlerine entegrasyon kabiliyetinin oluşu Türkiye’deki termal su kaynaklarını dünyadaki diğer kaynaklarından bir adım öne taşıyan başlıca özelliklerdir [8].

6.2 Türkiye’deki Termal Turizm Alanları ve Yaşanan Sorunlar

Türkiye’de turizm denildiğinde akla ilk gelen yerler güney kıyıları ve Ege sahilleridir. Bu bölgelerde turizm mevsimsel olarak oldukça yoğun biçimde yaşanmaktadır. Ancak bu yoğunluğun getirdiği tesis ihtiyacı özellikle çevreyi olumsuz anlamda etkilemektedir. Bu sebeple Türkiye’de turizm mevsiminin uzatılması ve turizmin çeşitlendirilmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Termal turizmde, özellikle ülke potansiyeli değerlendirildiğinde, turizmin çeşitlendirilmesi açısından önem taşımaktadır.

Türkiye termal su kaynakları açısından oldukça zengin bir ülkedir. Akdeniz ve Karadeniz Bölgeleri’nde sınırlı sayıda olmakla birlikte tüm coğrafi bölgelerde termal su kaynakları mevcuttur (Tablo.1) . 46 ilde 190 civarında kaplıca mevcuttur. Aşağıdaki tablolarda termal turizm işletme belgeli tesisler ile kaplıca işletme ruhsatı olan tesislerin il bazında dağılımları ve sayıları gösterilmektedir. Bunların yanında yerel idareler tarafından belgelendirilmiş 160’a yakın tesis de termal turizm alanında hizmet vermektedir.

Tablo.2 Termal turizm işletme belgeli tesisler [14]

Afyon (3)	Ankara (3)	Balıkesir (4)	Bursa (3)	İzmir (4)	Muğla (1)	Rize (1)
Amasya (2)	Aydın (1)	Bolu (1)	İstanbul (1)	Konya (1)	Nevşehir (3)	Yalova (1)

Tablo.3 Kaplıca işletme ruhsatı olan tesisler [14]

Afyon (3)	Bingöl (1)	Eskişehir (1)	Kayseri (2)	Muğla (1)	Sivas (3)
Amasya (2)	Bolu (1)	Hatay (1)	Kırşehir (2)	Nevşehir (7)	Şanlıurfa (1)
Aydın (3)	Burdur (2)	İstanbul (1)	Konya (4)	Rize (1)	Tokat (1)
Ankara (10)	Çanakkale (1)	İzmir (3)	Kütahya (1)	Sakarya (2)	Yalova (2)
Balıkesir (6)	Denizli (10)	Kahramanmaraş (1)	Manisa (1)	Samsun (1)	

Marmara Bölgesi turist sayısı, ulaşım çeşitliliği, kültürel miras ve çeşitli turizm türlerinin varlığı ile konaklama tesisleri açısından termal turizm alanında oldukça önemli avantajlara sahiptir. Nitekim Cumhuriyetin ilk yıllarında kaplıca turizminin gelişmesine yönelik ilk uygulamalar bu bölgede Atatürk'ün isteğiyle başlatılmıştır. Türkiye'nin ilk modern kaplıca tesisleri de Yalova'da yapılmıştır. İstanbul, Bursa, Yalova, Balıkesir, Sakarya ve Çanakkale'de bulunan modern tesisler iç turizm kadar dış turizme de hizmet etmektedir.

Ege Bölgesi termal kaynaklar açısından oldukça zengindir. Bölgede neredeyse her ilde termal kaynaklar mevcut olup, günümüzde özellikle İzmir, Afyon, Kütahya ve Denizli'de bulunan termal turizm merkezlerinde modern anlamda hizmet sunulmaktadır. Bölgede bulunan pek çok kaplıca ulaşım kolaylığının da etkisiyle sağlık turizmi ve turizme yönelik hizmet sunmaktadır. Afyon kaplıcalarındaki çamur banyoları Türkiye'deki çoğu kaplıcadan farklı bir hizmet olanağı sağlarken, UNESCO tarafından Dünya Mirası Listesi'nde bulunan Pamukkale de ziyaretçilere farklı olanaklar sunmaktadır.

İç Anadolu Bölgesi Ankara, Nevşehir, Sivas ve Eskişehir'de bulunan termal kaynaklar yönünden zengin kaplıcalara sahiptir. Ancak fiziki donanım ve sermaye yetersizliği, uzman personel ve tanıtım eksikliği gibi çeşitli sebeplerden ötürü mevcut kapasitesinden yeterince faydalanılamamaktadır. Bölgede daha çok günübirlik ziyaretler ağırlık kazanmakta ve kaplıcalardan daha çok yöre halkı faydalanmaktadır. Bunun yanında diğer turizm türleriyle entegrasyonu Marmara ve Ege Bölgelerine göre zayıftır.

Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgeleri'nde de mevcut kaynaklardan istenilen ölçüde faydalanılamamaktadır. Fiziki donanım ve sermaye yetersizliği, ulaşım güçlüğü, uzman personel ve tanıtım eksikliği bu durumun başlıca sebepleri olarak sıralanabilir. Bu bölgelerde de İç Anadolu Bölgesi'nde olduğu gibi kaplıcalardan günübirlik veya hafta sonu ziyaretleri şeklinde yerli halk faydalanmaktadır.

Akdeniz Bölgesi'ndeki termal turizm kaynakları diğer bölgelere nazaran daha sınırlıdır ve kıyı turizminin gölgesinde kalmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ise kaplıca sayısı azdır ve tesisler yetersizdir. Bu nedenle ziyaretler genelde günübirlik olarak gerçekleşmektedir [1].

Tablo.4'te Türkiye'deki turizm işletme belgeli ve kaplıca işletme ruhsatlı tesislerde 2009'da ortalama kalış süresi, doluluk oranı, turistlerin tesislere geliş sayısı ve geceleme sayıları gösterilmektedir. Tablodan da anlaşılacağı gibi ziyaretçiler tesislerden daha çok günübirlik ya da hafta sonu ziyaretleri şeklinde faydalanmaktadır. Oysa özellikle tedavi amaçlı olarak termal kaynaklardan faydalanma durumlarında kalış sürelerinin daha uzun olması beklenmektedir. Tesislerin fiziki donanım yetersizliği ve uzman kadro eksiklikleri kısa süreli ziyaretlerin başlıca nedeni olarak gösterilebilir.

Tablo.4 Tesislerde ortalama kalış süresi, doluluk oranı, tesise geliş sayısı ve geceleme sayıları, 2009 [14]

	Ortalama Kalış Süresi (gün)			Doluluk Oranı (%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Termal Otel	5,1	2,1	2,3	4,23	25,32	29,55
Kaplıca	1,3	2,5	2,4	1,8	33,8	35,6
	Tesise Geliş Sayısı			Geceleme Sayısı		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Termal Otel	18.639	265.611	284.250	94.133	563.232	657.365
Kaplıca	29.778	289.671	319.449	39.965	738.069	778.034

12 ay boyunca yapılabilecek olan bir turizm çeşidi olmasına karşın turizm işletme belgeli tesisler dışındaki kaplıca tesislerinin büyük bölümü mevsimlik olarak işletilmektedir. Bu tesislerin çoğu küçük yatak kapasiteli aile işletmeleri ya da belediyelerin sınırlı bütçeleriyle geliştirdikleri düşük kaliteli işletmelerdir. Termal turizm, neredeyse tüm ülke coğrafyasında kendine yer bulan bir turizm türü olmasına rağmen mevcut kapasitenin çok altında hizmet vermektedir.

İşletmelerde yaşanan sorunlar ve kalış sürelerinin dışında termal kaynakların kullanımında çevresel korumanın da önemi büyüktür. Kaynakların sürdürülebilirliği adına kullanımda gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Örneğin İzmir Balçova kaplıcası çevresinde kurulan yeni yerleşimler ve kaplıca tesisleri sebebiyle kaynağın çıktığı dere yatağı kurutulmuştur. Sivas Sıcak Çermik kaplıca alanında bulunan sahada taş ocakları işletilmiş, sıcak su kaynağı bundan olumsuz etkilenmiştir. Bu konuya ilişkin en bilindik örneklerden biri de Pamukkale'dir. 1988 yılında Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) tarafından Dünya Mirası Listesi'ne alınan Pamukkale, civar tesislerde kullanılan sıcak su ve travertenler üzerinde yürümeye izin verilmesi nedeniyle zarar görmeye başlamıştır. 1990 yılında da Özel Çevre Koruma Bölgesi ilan edilmiştir [1].

6.3 Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planı Kapsamında Termal Turizm

Türkiye Turizm Stratejisi ve Eylem Planı “Kamu ve özel sektörün yönetim ilkesi çerçevesinde işbirliğini gündeme taşıyan stratejik planlama çalışmalarının yönetim ve uygulamasına yönelik açılımlar sağlanmasını hedefleyen bir çalışmadır”. Turizm Stratejisi kapsamında ülkenin alternatif turizm türleri açısından oldukça zengin olduğuna vurgu yapılmakta, ancak mevcut potansiyelin rasyonel olarak kullanılmadığına değinilmektedir. Bu iki çalışmada ülkenin doğal, kültürel, tarihi ve coğrafi değerlerini koruma-kullanma dengesi içinde kullanmayı ve turizmi çeşitlendirerek turizm payının artırılması hedeflenmektedir.

Türkiye Turizm Stratejisi içerisinde planlama, yatırım, örgütlenme, iç turizm, araştırma-geliştirme (Ar-Ge), hizmet, ulaşım ve altyapının güçlendirilmesi, tanıtım ve pazarlama, eğitim, kentsel ölçekte markalaşma, turizmin çeşitlendirilmesi, mevcut turizm alanlarının rehabilitasyonu ve varış noktalarının geliştirilmesi konusunda uzun vadeli stratejiler bulunmaktadır. Turizmin çeşitlendirilmesi noktasında termal turizme ilişkin belirlenen hedefler aşağıdaki gibidir;

- Troya, Frigya ve Afrodisya bölgelerinin her biri termal ve kültür temalı bölgesel varış noktası olarak geliştirilecek, termal ve kültür turizmi kapasitesinin alternatif turizm türleri ile bütünleşmesi sağlanarak yakın çevredeki diğer kültürel ve doğal değerlerle de ilişkilendirilecektir.
- Jeotermal kaynakların bulunduğu bölgeler dikkate alınarak etaplamalar şeklinde tüm kaynakların değerlendirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca bugüne kadar edinilen termal turizm merkezlerine ilişkin imar planlama çalışmaları tamamlanacaktır.
- Ülkemizin Avrupa’da termal turizm konusunda birinci varış noktası olması sağlanacaktır.
- Jeotermal suyun etkin bir şekilde dağıtımını amacıyla belirlenen pilot bölgelerde mahalli idareler birliği ve

dağıtım şirketleri kurulması yönünde çalışmalar yapılacaktır.

- Jeotermal kaynak odaklı “Turizm Merkezi” ve/veya “Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi” ilan edilebilecek alanlar belirlenerek fiziki planlarının tamamlanmasından sonra turizm yatırımcılarına tahsisi kısa bir sürede gerçekleştirilecektir.

Belirlenen bu hedeflere ulaşılması amacıyla öncelikli olarak dört bölge için (Güney Marmara, Güney Ege, Frigya ve Orta Anadolu) termal turizm master planlarına yönelik ihtiyaç ortaya çıkmış, bu bölgelerde termal turizm merkezlerinin belirlenmesi, termal turizmin altyapı ve üstyapısının geliştirilmesine yönelik stratejilerin hayata geçirilmesi gereği doğmuştur.

Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı 2007-2013, Turizm Stratejisi 2023’ün önemli bir bileşenidir. Bu planla birlikte ülke turizminin kısa, orta ve uzun vadede öncelikli olarak ele alacağı sorunlar, ilgili kurum ve kuruluşlar ile bunların rollerinin açıklığa kavuşturulması hedeflenmiştir. Eylem Planı içerisinde, “Turizmin çeşitlendirilmesi, tüm yıla yayılması ve öncelikli turizm türlerinin geliştirilmesine yönelik tedbirlerin ne zaman ve hangi kuruluşların desteği ile alınması” yer almaktadır. Buna göre turizmin çeşitlendirilmesi hedefi dâhilinde sağlık turizmi ve termal turizme yönelik hedefler ve açıklamalar Tablo.5’de yer almaktadır [10].

Tablo.5 Turizmin çeşitlendirilmesi noktasında sağlık ve termal turizme ilişkin hedefler

Eylem	Açıklama	Sorumlu (S) ve İlgili (i) Kuruluşlar	Başlangıç Tarihi	Süre
Termal turizm master planının hazırlanması	Öncelikli olarak 4 bölge için termal turizm master planları hazırlanacak Güney Marmara: Balıkesir, Çanakkale, Yalova Güney Ege: Aydın, Denizli, Manisa, İzmir Frigya: Afyonkarahisar, Uşak, Ankara, Eskişehir, Kütahya Orta Anadolu: Aksaray, Niğde, Kırşehir, Nevşehir, Yozgat Bu bölgelerde termal turizm merkezleri belirlenecek ve termal turizmin altyapısını ve üstyapısının geliştirilmesine yönelik stratejiler hayata geçirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S) Sağlık Bakanlığı (i) Özel Sektör (i) Yerel Yönetimler (i)	2007	6 yıl
Termal projeler için fizibilite çalışmaları	Termal turizm yatırımlarının fayda-maliyet analizi yapılarak gerçekleştirilmesi için gerekli fizibilite etütleri uzman kuruluşlara yaptırılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (i) Yerel Yönetimler (i)	2007	6 yıl
Termal tesislerde mimari niteliklerin yükseltilmesi	Termal tesislerde geleneksel, tarihsel, kültürel ve yerel mimari özelliklerin kullanımı özendirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S) Yerel Yönetimler (S)	2007	6 yıl
Termal turizmin tanıtımı	Bir destinasyon olarak termal turizm merkezlerini ve su kaynaklarının özelliklerini tanıtmak amacıyla broşürler hazırlanacak ve uluslararası fuarlara katılım sağlanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S) TÜROFED (S) TYD (i), TÜRSAB (i) Hizmet Birlikleri (i) Üniversitelerin ilgili bölümleri (i), STK'lar (i)	2007	2 yıl
Pilot bölgeler	Altyapı (sondaj, yol, içme ve kullanma suyu, kanalizasyon vb.) ve çevre turizmi için sağlanan mali yardımlar öncelikle pilot bölgelerde yoğunlaştırılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (S) Sağlık Bakanlığı (S) MTA (S) Yerel Yönetimler (S)	2007	3 yıl
Turizm teşvikleri	Finans kredisi, ithalat kolaylığı, KDV iadesi gibi özel sektör teşvikleri artırılacak, termal turizm öncelikli teşvikler içerisinde ele alınacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S) Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı (i) Kalkınma Bankası (S)	2007	6 yıl
Ulusal ve uluslararası tanıtım	Termal kaynakların ulusal düzeyde ve uluslararası tanıtımı için seminer, bilgilendirme programı uygulanacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (S) TÜROFED (S) TYD (i), TÜRSAB (i) Hizmet Birlikleri (i) Üniversitelerin ilgili bölümleri (i), STKlar (i)	2007	6 yıl

6.4 Türkiye’de ki Termal Sulara İlişkin Yasal Durum ve Mevzuat

Türkiye’de termal sulara ilişkin yasal durum ve mevzuat aşağıda sıralanan kanun ve yönetmelikler çerçevesinde belirlenmiştir.

- Turizmi Teşvik Kanunu
- Maden Kanunu
- Turizm Alan ve Merkezlerinde Yer Alan Termal Suların Kullanma Hakkı ve İşletilme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
- Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesi ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik
- Kaplıcalar Yönetmeliği [15]

Turizmi Teşvik Kanunu

Turizmi Teşvik Kanunu Ek Madde-1’e göre kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezleri içerisinde yer alan yıkanmaya mahsus şifalı sıcak ve soğuk maden suları, verilmiş ve kullanılmakta olan haklar ile tapuda müseccel haklar saklı tutulmak üzere bu kanun hükümlerine göre turizm yatırımcılarına verilmektedir. Yararlanıcı plan ve projesini Bakanlığa vermesi ve uygun görülmesi şartıyla kaynak hakkından yararlanmaya devam eder. Aksi halde kullanılmakta olan sudan artan miktar Bakanlıkça isteklilerine verilmektedir. Yıkanmaya mahsus şifalı su hakkı almış gerçek ve tüzel kişilerin faydalandıkları kaynak suyu fazlasının tespiti ve işletilmesine yönelik şekil ve şartlar ile sahalarda yeniden bulunan kaynakların işletilmesine ve diğer hak sahipleriyle olan düzenlemelere ilişkin usul, şekil ve yeterlilikle ilgili hususlar; Sağlık, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlıklarının görüşü alınmak suretiyle Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle gösterilmektedir.

Maden Kanunu

Maden Kanunu’nun geçici maddesinde yapılan düzenleme doğrultusunda jeotermal kaynaklar ve mineralli sularla ilgili yeni bir yasal düzenleme yapıncaya kadar bu kaynaklara ilişkin faaliyet izni verilmeden önce MTA Genel Müdürlüğü’nün

uygun görüşünün alınması zorunlu kılınmıştır. Bununla uygun bulunmayan faaliyetlere izin verilmemektedir. Jeotermal kaynaklar ve mineral suların bulunduğu alanlarda bu kaynaklardan faydalanılması amacıyla araziler çevre arazilere zarar vermeyecek şekilde gerekli tedbirlerin alınması durumunda kullanım şekli, niteliği ve vasfına bakılmaksızın bu amaçla kullanılmak üzere tahsis edilmektedir. Kaynak korumaya ilişkin alınmış olan tedbirlerin uygunluğu ve denetlenmesi MTA Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. MTA Genel Müdürlüğü tarafından yapılan incelemelerde faaliyetler ve koruma alanları için öngörülen tedbirlerin uygun biçimde yürütülmediğinin belirlenmesi durumunda Genel Müdürlük alınacak tedbirleri belirlemektedir. İlgililer tespit edilen bu tedbirleri yerine getirmekle yükümlüdür ve bu yükümlülüğü yerine getirmedikleri takdirde faaliyet izni verilmemektedir.

Turizm Alan ve Merkezlerinde Yer Alan Termal Suların Kullanma Hakkı ve İşletilme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

Bu yönetmelik kapsamında bakanlık;

- a)** Termal suları araştırarak sağlık ve termal turizm ile ilgili potansiyel alanları belirler. Potansiyel artırım çalışmalarını yapar.
- b)** Sağlık Bakanlığı'nca nitelik ve nicelikleri belirlenmiş olan termal suların, Bakanlıkça belgelendirilen tesis ve işletmelerde, sağlık ve termal amaçlı olarak kullanımını sağlar.
- c)** Kullanılmayan, artan termal suları yatırımcı ve işletmecilere tahsis eder.
- d)** Termal kaynakların boşalım debilerini, kuyuların pompasız ve pompalı olarak emniyetli üretim debileri ile maksimum-minimum üretim debilerini kuyu testleri ve ölçümlerle belirler.
- e)** Termal kaynak ve sondaj kuyularından üretilen günlük toplam emniyetli üretim miktarları ile toplam debinin belirlenmesi tesiste kullanılan ve kullanılması gerekli olan termal su miktarlarının belirlenmesi ile kullanılmayan, artan su miktarlarını saptar.
- f)** Tedavi amacı dışındaki amaçlar için termal suyun jeotermal enerjisinden entegre olarak; ısıtma, aircondition, soğutma gibi uygulamalarda kullanımına gerektiğinde izin verir. Bu amaçlarla yapılan kullanımlarda aşırı üretim ve tekniğe aykırı uygulamalarla termal su rezervuarının olumsuz yönde etkilenmesinin önlenmesi (rezervuar beslenmesi için geribasım-reenjeksiyon ve benzeri uygulamalar) ile ilgili tedbirleri aldırır. Geribasımda; kapalı ısı transferi sisteminden geçen ve ısı alımı dışında kullanılmamış, bakteriyolojik olarak kirlenmemiş termal su kullanımını sağlar.

g) Termal suyun kaynak ve kuyularda yeraltı ve yerüstü etkenlerle kirlenmesinin önlenmesi, kaynak koruma alanlarının belirlenmesi, çeşitli amaçlarla kullanıldıktan sonra atık termal suların çevre kirliliğine neden olmasının önlenmesi gibi gerekli teknik tedbirlerin alınmasını sağlar.

h) 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun 10 uncu maddesi hükmü uyarınca fiyat tarifelerini belirler. Turizm alan ve merkezlerinde yer alan termal suyun ve bu suyun kullanıldığı tesislerdeki işletilme usul ve esasları aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

a) Sağlık Bakanlığı veyahut onun uygun gördüğü uzman kurum ve kuruluşlar tarafından mineralize termal suların fiziksel-kimyasal analizi yapılarak belirlenen sonuçlara ve yapılan araştırmalara göre insan sağlığına olan olumlu etkinlikleri, endikasyon özellikleri saptanarak bir raporla belgelendirildikten sonra ancak 8-10 uncu maddelerde belirtilen esaslara göre Bakanlıkça öngörülecek miktarlarda ve Bakanlığın onayı ile sağlık ve tedavi amaçlı olarak termal tesislerde kullanılır.

b) Termal kaynak ve kuyular ve termal kür (kaplıca) çevresinin uygulama imar planı; termal kür merkezlerinde ve ilgili tesislerde yararlanılan termal suyun günlük toplam miktarı, banyo ve tedavi kapasitesi, kaynak koruma alanları göz önüne alınarak; Turizmi Teşvik Kanunu'nun 7. maddesi, Turizm Alanlarında ve Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik ile Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak hazırlanır ve Bakanlıkça onaylanır.

c) Sağlık ve tedavi amaçlı olarak termal sulardan yararlanılarak onaylı uygulama imar planı kapsamında yer alan termal kür üniteleri sağlık tesisleri olmakla Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliği hükümleri uyarınca Sağlık Bakanlığı'nın görüşüne uygun bir şekilde projelendirilerek belgeli bir konaklama tesisinin tamamlayıcı bölümü olarak yapıp işletilebilir. Bakanlık bu tür işletmeleri ilgili mevzuattaki esas ve usullere göre belgelendirir. Tedavi (kür) üniteleri konaklama tesisinden ayrı binalarda ve kapalı geçitlerle bağlantılı olarak düzenlenir.

d) Bağımsız konaklama tesislerine kapalı bir geçitle bağlanan termal kür tesislerinin mimari, mühendislik, su dağıtım ve nakil, termal su ile ısıtma projeleri bu Yönetmelik yanında ilgili kanun ve yönetmelikler ile Bakanlık ve Sağlık Bakanlığı'nın belirlemiş olduğu esaslar ve gerekli teknik koşullara uygun olarak hazırlanır.

e) Sağlık Bakanlığınca şifa özellikleri belgelenen termal suyun kullanılacağı termal kür merkezi tesislerine (kaplıcaya) ait projelerin Bakanlık ile Sağlık Bakanlığı'nca birlikte belirlenmiş olan teknik koşullara uygunluğu Sağlık Bakanlığı'nca da onaylandıktan sonra kür merkezleri ile konaklama tesisi ve diğer birimlere ait projeler birlikte incelenerek belgelendirilmek üzere Bakanlığın görüş ve onayına sunulur. Projelerin Bakanlıkça 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile bağlı yönetmelikleri hükümlerine uygun bulunması halinde projeler onaylanarak tesise "Turizm Yatırım Belgesi" verilir.

Yatırımın tamamlandığının belirlenmesi halinde konaklama ve sağlık tesislerine; Turizm Yatırım ve işletmeleri Nitelikleri Yönetmeliği hükümlerine göre Bakanlıkça “Turizm İşletme Belgesi” verilir. Tedavi amaçlı olarak termal tesisin işletmeye açılabilmesi için Sağlık Bakanlığından kaplıca izni alınması zorunludur.

f) İmar planında yer alan ve (c) bendinde belirtilen tesisler dışında kalan ve termal suyu sadece banyo-hamamda veya rekreatif amaçla kullanacak olan turizm belgeli konaklama tesisleri ile diğer turizm belgeli tesislere ancak 14. maddede açıklanan şartlar ve Yönetmelik hükümlerine uymak kaydıyla Bakanlıkça termal su kullanım izni verilir.

Önceden yapılmış tesisler ile termal suyun konaklama tesisi içinde ihtiyaç ve tıbbi uygulama gereği kullanıma zorunluluğunun doğması ve bu tür özel uygulamaların gerekli ve yararlı olduğunun anlaşılması halinde termal suyun kullanılabilmesi için özelliğinin bozulmaması, uygun havalandırma ve hijyenik tedbirlerin alınması, suların periyodik olarak bakteriyolojik analizlerin yapılması ve diğer tüm tıbbi ve teknik önlemlerin alınması gereklidir. Halen mevcut konaklama ve diğer tesislerinde termal su kullanan işletmeciler bu Yönetmeliğin yürürlüğe girişi ile birlikte Yönetmelikte yer alan usul ve esaslara uymak zorundadır.

Bunların yanında yönetmelik kapsamında termal suları kullanım hakkı, su talebi ve başvuru esasları, termal su talebi değerlendirilmesi, belgelendirilmesi; sözleşmeler ile bedel ve teminatlar; hakların sona ermesi; sözleşmelerin feshi; denetleme, cezalandırma ve koordinasyon ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesi ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik

Yönetmeliğin amacı, “Yeni turizm tesisi türlerinin gelişmesine olanak sağlanması, mevcut turizm yatırım ve işletmelere ait tesislerin geliştirilmesi, turizm tesislerinin asgari niteliklerinin belirlenmesi, bu tesisler arasında standart birliğinin sağlanması ve kalitenin yükseltilmesi” olarak belirlenmiştir. Yönetmelik kapsamında turizm tesislerinin genel nitelikleri, tesis türleri ve bu tesislerin genel nitelikleri ile ilgili düzenlemeler ile turizm yatırımı belgesinin süresi, yatırımın izlenmesi ve turizm belgesinin iptali gibi diğer hükümler bulunmaktadır.

Kaplıcalar Yönetmeliği

Yönetmeliğin amacı toprak, yeraltı, deniz ve iklim kaynaklı doğal tedavi unsurlarının tedavi edici faktör olarak kullanıldığı kaplıcalar, içmece ve iklim kür merkezleri ile ilgili hususlar ve buralarda kurulacak sağlık amaçlı her türlü tesisin nitelik ve niceliklerinin belirlenmesi, kurulması, işletme izinlerinin verilmesi, denetlenmesi ve sağlık koşullarına uygun biçimde kontrol altına alınmasıdır. Yönetmelikte ayrıca kaplıca tesislerinin yöntemleri ve tedavi bölümleri, tesislere ait koşullar, tesislerin izne bağlanması, kurullar ve görevleri, kaplıca tedavisinde kullanılacak doğal tedavi unsurları ile ilgili hükümler mevcuttur.

7. GÜNEY EGE BÖLGESİ’NDE TERMAL TURİZM

7.1 Denizli’de Termal Turizm

Denizli Çürüksu (Lykos) Vadisi Afyon’dan Aydın’a uzanan fay hattında zengin termal su kaynaklarına sahiptir. Bu termal su binlerce yıldır tedavi amaçlı kullanılmış ve bölgede çok sayıda hamam yapılmıştır. Bu nedenle Türkiye’de termal turizm denildiğinde akla ilk gelen yerlerden birisi hiç şüphesiz Denizli’dir. İl tarihten gelen köklü mirasını halen sürdürmekte, termal turizm alanında modern anlamda hizmet vermektedir.

Termal turizm kaynakları açısından oldukça zengin olan Denizli’de farklı turizm türleriyle de entegre olabilecek yapıya sahip olmasının etkisiyle termal turizmde marka kent olma yönünde çalışmalar sürdürülmektedir.

Sarayköy Termal Turizm Merkezi

Denizli-Aydın-İzmir karayolu üzerinde bulunan ilçe Denizli il merkezine 22 km uzaklıktadır. İlçede önemli jeotermal tesisler bulunmaktadır. İlçe jeotermal kaynaklar açısından oldukça zengindir. Bu kaynakların en önemlilerinden biri Karataş Köyü yakınındaki Hamamaltı Mevkiindeki jeotermal alandır. Bu alandaki iki köyde (Tırkaz ve Tekke Köyleri) 4 adet tesis bulunmaktadır. Termal suyun sıcaklığı 80oC olup romatizma, deri, kadın hastalıkları, idrar yolu rahatsızlıklarına iyi geldiği bilinmektedir [7, 14].

Akköy-Gölemezli Termal Turizm Merkezi

Akköy-Gölemezli Termal Turizm Merkezi Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi sınırlarına bitişik konumdadır. İlçedeki jeotermal kaynaklardan termal turizmin yanı sıra jeotermal seracılık anlamında da faydalanılmaktadır. Kaynakların sıcaklıkları 35-60oC arasında değişmekte olup deri, sedef, mantar, egzama, hemoroit, kireçlenme, romatizma gibi hastalıklara iyi geldiği bilinmektedir [7, 14].

Buldan-Tripolis Termal Turizm Merkezi

İlçe Tripolis Antik Kenti yakınında yer almaktadır. Buldan ilçesine 16 km uzaklıkta bulunan Çizmeli (Yenice) Kaplıcaları'nda suyun sıcaklığı 56oC olup romatizma, kalp-damar sertliği, hemoroit, karaciğer yetmezliği, deri, mide, böbrek rahatsızlıkları ile kadın hastalıklarına iyi gelmektedir [7, 14].

Çardak-Beylerli Termal Turizm Merkezi

Beylerli Belediyesi'ne ait kaplıca termal tesisinin Beylerli şehir merkezine mesafesi 3 km, ilçe merkezine 20 km, il merkezine 78 km'dir. UNESCO tarafından Dünya Miras Listesi'nde bulunan Pamukkale kaplıcaları Hierapolis antik kentinin bulunduğu alanda yer almaktadır. Pamukkale kaplıcaları Denizli il merkezine 18 km uzaklıkta bulunmaktadır. Sıcaklığı 35oC olan termal su kalp-damar sertliği, tansiyon, romatizma, raşitizm, felç, deri, göz, sinir sistemi ve damar hastalıkları, damar iltihabı ve reyno hastalığının tedavisinde önerilmektedir. Ayrıca ılık olarak içildiğinde mide spazmı, idrar söktürme ve iltihaplarında, böbrek ve kum taşlarının tedavisinde tavsiye edilmektedir [7, 14].

Karahayıt kaplıcaları ise Pamukkale termal kaplıca sisteminin bir kolu olarak sayılmakta ve Pamukkale'nin 5 km kuzeyinde Karahayıt Kasabası'nda yer almaktadır. Burada bulunan kırmızı renkli termal suyun ve termal çamurun sıcaklığı 58 oC olup içeriğindeki zengin mineral kaynağı ile oldukça değerlidir. Kırmızı termal suyun böbrek taşı, kalp, damar sertliği, yüksek tansiyon, romatizma, siyatik, kireçlenme, kadın ve deri hastalıkları, bel ve boyun fıtığı, sindirim, mide, bağırsak, karaciğer, safrayolları, diyabet, egzama, vücut direncini artırma, metabolizma bozuklukları tedavisinde de son derece şifalı olduğu belirtilmektedir [7, 14].

Tablo.6'da Denizli'de bulunan başlıca termal tesisler, izin türleri ve bulundukları ilçe/belde yer almaktadır. Buna göre tesislerde toplamda 2.641 oda ve 5.670 yatak ile hizmet verilmektedir. Fakat bu sayı ilde termal turizm alanında hizmet veren tesislerin tamamını kapsamamaktadır, bu tesislerin yanı sıra çok sayıda pansiyon ve aile işletmesi de termal turizme yönelik hizmet vermektedir.

Tablo.6 Denizli ilinde bulunan termal tesisler [7,14]

İşletmenin Adı	İzin Türü	Oda/Yatak Sayısı	İlçe/Belde
Colessea Kaplıca Kür Otel	Kaplıca işletme ruhsatı (Sağlık Bakanlığı)	231/502	Karahayıt Kasabası
Herakles Kaplıca Kür Otel	Kaplıca işletme ruhsatı (Sağlık Bakanlığı)	100/200	Karahayıt Kasabası
Kaplıca Kür Otel/Umud Kaplıcası	Kaplıca işletme ruhsatı (Sağlık Bakanlığı)	98/232	Sarayköy ilçesi
İnaltı Termal Otel	Kaplıca işletme ruhsatı (Sağlık Bakanlığı)	70/120	Sarayköy ilçesi
Pam Termal Otel	Kaplıca işletme ruhsatı (Sağlık Bakanlığı)	236/472	Karahayıt Kasabası
Hierapolis Termal Otel	Kaplıca işletme ruhsatı (Sağlık Bakanlığı)	330/700	Karahayıt Kasabası
Polat Termal Otel	5 yıldızlı otel türünde turizm işletme belgesi	252/506	Karahayıt Kasabası
Lycus River Termal Hotel	4 yıldızlı otel ile birlikte termal konaklama tesisi	125/261	Karahayıt Kasabası
Richmond Hotel Pamukkale Spa	4 yıldızlı otel türünde turizm işletme belgesi	164/320	Karahayıt Kasabası
Richmond Pamukkale Termal	4 yıldızlı otel türünde turizm işletme belgesi	315/642	Karahayıt Kasabası
Halıcı Otel	3 yıldızlı otel türünde turizm işletme belgesi	125/250	Karahayıt Kasabası
Richmond Savana Otel	3 yıldızlı otel türünde turizm işletme belgesi	201/660	Kocasaz Mevkii/Pamukkale
Ege Otel	Belediye belgeli tesis	40/80	Karahayıt Kasabası
Elite Otel	Belediye belgeli tesis	24/48	Karahayıt Kasabası

İşletmenin Adı	İzin Türü	Oda/Yatak Sayısı	İlçe/Belde
Grand Marden Otel	Belediye belgeli tesis	330/700	Karahayit Kasabası
Oscar Termal Otel	Belediye belgeli tesis	45/90	Karahayit Kasabası
Reis Thermal Otel	Belediye belgeli tesis	74/162	Karahayit Kasabası
Kurtur Otel	Belediye belgeli tesis	40/80	Karahayit Kasabası
Termotes Hotel	Belediye belgeli tesis	33/65	Karahayit Kasabası
Topaloğlu Otel	Belediye belgeli tesis	44/80	Karahayit Kasabası
Şamdan Otel	Belediye belgeli tesis	34/80	Karahayit Kasabası
Villa Lycus Otel	Belediye belgeli tesis	60/120	Karahayit Kasabası

2009 yılı belediye belgeli termal tesis istatistiklerine bakıldığında, Denizli'yi tercih eden faydalanıcıların %61'inin yabancı kökenli olduğu görülmektedir (Tablo.7). Bu durumun oluşmasında Pamukkale'nin etken faktör olabileceği düşünülmektedir. Denizli'nin lokasyon açısından diğer turizm türlerine entegrasyonunun kolay oluşu tur şirketlerinin de bu bölgeyi tercih etmesini sağlamaktadır. Ancak termal turizmin yoğun olduğu Aydın ve Afyonkarahisar gibi illerde ortalama kalış süresinin yaklaşık 3-4 gün olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Denizli'de ziyaretlerin daha çok günübirlik olduğu anlaşılmaktadır. Doluluk oranlarına bakıldığında yabancının turist yoğunluğunun etkisiyle Aydın ve Afyonkarahisar'ı geride bırakmaktadır. Sonuç olarak Denizli'deki kaplıcalardan faydalanan turist sayısı azımsanmayacak düzeyde iken ortalama kalış sürelerinin düşük oluşu tesislerdeki fiziki donanım yetersizliği, uzman çalışanların eksikliği ve ihtiyaçlara istenilen düzeyde cevap verilip verilemediği konusunda düşündürmektedir. Belediye belgeli termal tesislere ilişkin durum bu şekildeyken turizm işletme belgeli tesislere dair verilere ulaşılabilir.

Tablo.7 Denizli'de belediye belgeli termal tesis istatistikleri, 2009 [14]

	Tesise Geliş Sayısı	Geceleme Sayısı	Ortalama Kalış Süresi (gün)	Doluluk Oranı (%)
Yabancı	27.727	33.904	1,2	33,99
Yerli	17.164	30.376	1,8	33,14
Toplam	44.891	64.280	1,4	70,14

7.2 Aydın'da Termal Turizm

Güney Ege Bölgesi'nin jeotermal kaynak potansiyeli yalnızca Denizli ile sınırlı değildir. MTA'nın tespitlerine göre Aydın-Ortaklar ile Denizli-Sarayköy ilçesi arasında kalan ve Büyük Menderes Grabeni olarak anılan çöküntü alanı içinde ülkenin yüksek sıcaklık değerlerine sahip jeotermal potansiyelin yaklaşık %70'i bulunmaktadır.

Kuşadası-Davutlar Kaplıcaları

Kaplıcalar Aydın'ın Kuşadası ilçesi Davutlar Beldesi şehir merkezinde yer almaktadır. İl merkezine 70 km, Kuşadası'na 17 km, İzmir'e ise 120 km'lik mesafede bulunmaktadır. Kaplıcalara karayolu ile ulaşım oldukça elverişli olmakla birlikte Muğla-Dalaman ve İzmir-Adnan Menderes Havaalanlarından da ulaşım mümkündür. Kaplıca; Efes, Meryem Ana, Milet gibi ören yerleri ile Dilek Yarımadası Milli Parkı, Bafa Gölü, Şirince Köyü gibi çeşitli doğal güzelliklere günübirlik mesafede bulunmaktadır. Bunun yanında Kuşadası Limanından Yunan Adaları'na yapılan seferler bulunmaktadır. Bu özelliği ile Kuşadası-Davutlar Kaplıcaları diğer turizm türleri ile entegrasyona oldukça uygun bir yapıdadır [14].

Natur-Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli

Tesiste ikisi kapalı biri açık olmak üzere 3 termal havuz, 2 sıra banyo ve 2 yüzme havuzu bulunmaktadır. Akupunktur, aroma terapi, fitoterapi, kolon hidroterapi, ozon tedavisi, infraruj ısı tedavisinin yapıldığı termal otelde; romatizmal, ortopedik ve nörolojik hastalıkların rehabilitasyonunda yardımcı ve tamamlayıcı tedavi uygulamaları bulunmaktadır [14].

Radon Termal Kaplıca ve Kür Oteli

Çoğunlukla günübirlik kaplıca kür tedavileri veren tesiste 3 adet termal havuz balneoterapi tedavi birimi olarak kullanılmaktadır. Doktor kontrolünde banyo uygulamaları olarak inflamatuvar romatizmal hastalıklar, kronik bel ağrısı, osteoartrit gibi eklem hastalıkları, çeşitli nörolojik rahatsızlıklar, dermatolojik rahatsızlıkların tedavisinde kaplıcadan faydalanılmaktadır [14].

Germencik-Alangüllü Kaplıcaları

Büyük Menderes Havzası içinde Gümüş Dağı eteklerinde ormanlık bir alan içinde yer alan kaplıca, Germencik ilçesine 9 km, Aydın il merkezine de 60 km mesafede bulunmaktadır. Havayolu ile ulaşım açısından düşünüldüğünde İzmir-Adnan Menderes Havaalanı'na 80 km mesafededir [14].

Bozköy-Alangüllü Termal Tesisleri

Aydın İl Özel İdaresi'ne ait olan tesis özel firma tarafından işletilmektedir. 2 adet kapalı termal havuz, özürllüler havuzu, sıra banyo, açık hava peloidoterapi merkezi (çamur tedavi) ve tarihi Çelik Hamamı (Meryem Ana Hamamı) bulunan tesisten; romatizmal ve nörolojik rahatsızlıkların kronik dönemlerinde, ortopedik hastalıklarda yardımcı/tamamlayıcı tedavi unsuru olarak faydalanılmaktadır [4, 14].

Buharkent-Kızıldere Kaplıcaları

Aydın Merkez'e 86 km uzaklıkta bulunan kaplıcaya ulaşım Aydın-Denizli karayolu ile sağlanmaktadır. Kaplıcaya en yakın yerleşim yeri 5 km uzaklıktaki Kızıldere köyüdür. Kaplıca sularından romatizmal hastalıklar, kronik bel ağrıları, kireçlenme, iltihaplanma olmayan eklem hastalıkları, yumuşak doku hastalıkları, ortopedik rahatsızlıklar, beyin rahatsızlıkları ve sinir sistemi hastalıklarının tedavisinde faydalanılmaktadır [14].

Tablo.8'de Aydın'da bulunan başlıca termal tesisler, izin türleri ve bulundukları ilçe/belde yer almaktadır. Buna göre tesislerde toplamda 141 oda ve 320 yatak ile hizmet verilmektedir. Ancak bu tesislerin yanında çok sayıda pansiyon ve aile işletmesi de termal turizme yönelik hizmet vermektedir.

Tablo.8 Aydın ilinde bulunan termal tesisler [4, 14]

İşletmenin Adı	İzin Türü	Oda/Yatak Sayısı	İlçe/Belde
Natur-Med Doğal Tedavi ve Kaplıca Kür Oteli	Sağlık Bakanlığı Kaplıca İşletme izni	65/140	Kuşadası-Davutlar
Radon Termal Kaplıca Kür Merkezi	Sağlık Bakanlığı Kaplıca İşletme izni	8/20	Kuşadası-Davutlar
Bozköy-Alangüllü Termal Tesisleri	Sağlık Bakanlığı Kaplıca İşletme izni	48/120	Germencik
Güney Motel ve Hamam Tesisleri	Belediye Belgeli	20/40	Buharkent

Tablo.9'da Aydın'daki termal tesislere ait 2009 yılı istatistikleri gösterilmektedir. Bu istatistiklere bakıldığında Denizli'nin aksine Aydın'da belediye belgeli tesislerin yerli turistler tarafından tercih edildiği anlaşılmaktadır. Tesislere geliş ve geceleme sayıları ise Denizli'den ve termal turizmde öne çıkan illerden biri olan Afyonkarahisar'dan oldukça düşüktür. Bu durum Aydın'daki tesis sayısının az oluşuyla ilişkilendirileceği gibi mevcut potansiyelin beklenen düzeyde tanıtılmadığı/kullanılmadığı ile de açıklanabilir. Tesislerdeki doluluk oranlarına bakıldığında belediye belgeli tesislerin %50'nin üzerinde doluluk ile çalıştığı, işletme belgeli tesislerin ise bu oranın oldukça altında kaldığı görülmektedir.

Tablo.9 Aydın termal tesis istatistikleri, 2009 [14]

	Ortalama Kalış Süresi (gün)			Doluluk Oranı (%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Belediye belgeli	-	4,3	4,3	-	59,18	59,18
İşletme belgeli	10	7,4	7,9	25,19	7,84	33,03

	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme Sayısı		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Belediye belgeli	-	1.200	1.200	-	5.184	5.184
İşletme belgeli	332	1.434	1.766	10.664	3.320	13.984

7.3 Muğla'da Termal Turizm

Muğla'da turizmin il ekonomisine katkısı diğer tüm ekonomik faaliyetleri geride bırakmaktadır. Nitekim Muğla denildiğinde akla gelen ilk gelen "deniz-kum-güneş" turizmidir. Ancak il ölçeğinde düşünüldüğünde turizmin çeşitliliği göze çarpmaktadır. Termal turizm de Muğla'daki turizm türlerinden biridir. Dalaman, Girmeler ve Sultaniye Kaplıcalarında termal turizme yönelik hizmet sunulmaktadır.

Dalaman Kaplıcası

Muğla'nın Dalaman ilçesinde bulunan Thermemaris kaplıcası İncebel mevki Kükürtlü Göl kenarında bulunmaktadır. Deniz ve orman arasında oldukça güzel bir doğa alanı içerisinde yer alan kaplıca Dalaman merkeze 10 km, Fethiye ilçe merkezine 45 km, Muğla il merkezine ise 90 km mesafededir. En yakın havaalanı olan Dalaman Havaalanı'na ise 4 km uzaklıktadır.

Thermemaris kaplıcasında bulunan tek tesis Thermemaris Health & Beauty Resort'tur. Tesiste hidromasajlı kapalı termal havuz, 2 adet jakuzili kapalı termal havuz, sauna, Türk hamamı, aroma banyosu, 2 adet şifalı çamur havuzu bulunmaktadır. Tesiste ayrıca doktor gözetiminde thalasso terapi, anti-stres ve anti-selüloit programları, zayıflama, şifalı yosun-çamur kürleri, enerji kürleri ve fizyoterapi hizmeti sunulmaktadır. Kaplıca suyunun romatizma, deri, kalp ve kan dolaşımı, solunum yolları, kadın hastalıkları, sinir ve kas yorgunluğu, sinirsel hastalıklar, eklem ve kireçlenme ile bağırsak hastalıklarına iyi geldiği bilinmektedir [14].

Girmeler Kaplıcası

Kaplıca Fethiye ilçesi Kemer Bucağı sınırları içinde yer almaktadır. Saklıkent yolu üzerinde Girmeler Köyü'nde bulunan kaplıca Fethiye ilçe merkezine 35 km, Muğla il merkezine 160 km, Dalaman havaalanına 80 km uzaklıktadır. Girmeler Köyü muhtarlığı tarafından işletilen tesis yaz aylarında açıktır ve daha çok günübirlik ziyaretçileri ağırlamaktadır. Kaplıca suyunun mide, bağırsak, karaciğer ve safra kesesi üzerinde etkisi olduğu ve böbreklerde diüretik etki gösterdiği bilinmektedir [14].

Sultaniye Kaplıcası

Köyceğiz ilçesinde yer alan kaplıca, Köyceğiz Gölü'nün güneybatı kıyısında ve Ölemez Dağı'nın eteklerinde bulunmaktadır. Muğla-Marmaris karayolu üzerindeki kaplıca Köyceğiz'e 20 km, Dalya beldesine 4 km uzaklıkta, en yakın havaalanı olan Dalaman Havaalanı'na 65 km mesafededir. Kaunos Otel ve Özay Otel bünyesinde hizmet veren tesiste iki adet kaplıca havuzu bulunmaktadır. Çoğunlukla günübirlik ziyaretçilere hizmet sunan kaplıca suyunun romatizma, deri, kalp ve kan dolaşımı, solunum yolları, kadın hastalıkları, sinir ve kas yorgunluğu, sinirsel hastalıklar, eklem ve kireçlenme, göz ve ameliyat sonrası rahatsızlıklara olumlu etkisi bulunmaktadır [14].

Tablo.10'da Muğla'da bulunan termal tesislerin işletme izin türleri, kapasiteleri ve bulundukları ilçe/belde yer almaktadır. Tablo'dan da anlaşılabacağı gibi Muğla'da termal turizme yönelik hizmet veren tesis sayısı ve kapasitesi oldukça sınırlıdır ve ilde termal turizmin diğer turizm türlerinin gölgesinde kaldığı söylenebilir. Muğla'ya ait termal turizm istatistiklerine (ortalama kalış süresi, doluluk oranı, tesise geliş sayısı ve geceleme sayısı) ulaşamamıştır.

Tablo.10 Muğla ilinde bulunan termal tesisler [14]

İşletmenin Adı	İzin Türü	Oda/Yatak Sayısı	İlçe/Belde
Thermemaris Health &Beauty Resort	Sağlık Bakanlığı Kaplıca İşletme İzni	80/200	Dalaman
Girmeler Kaplıcası	Sağlık Bakanlığı Kaplıca İşletme İzni	25/50	Fethiye
Sultaniye Kaplıcası	Sağlık Bakanlığı Kaplıca İşletme İzni	82 ve 32 yataklı tesisler	Köyceğiz

7.4 Bölgenin Türkiye Turizm Stratejisi'ndeki Yeri

Türkiye Turizm Stratejisi kapsamında Güney Ege Bölgesi Aphrodisia Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi olarak belirlenmiştir. Eskişehir, Afyonkarahisar, Uşak ve Kütahya'nın dâhil olduğu Frigya Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi ile de fonksiyon ve ulaşım açısından ilişkilendirilmiştir. Geleneksel kaplıca kullanımının ötesine geçerek jeotermal kaynak potansiyelinin daha etkin ve verimli kullanılmasını sağlamak, uluslararası standartlara uygun tesisler ile alternatif turizm türlerinin entegrasyonunun sağlandığı turizm merkezleri oluşturmak, aynı zamanda çevredeki kültürel ve doğal değerlerle bağlantıyı sağlamak amacıyla Termal Turizm Master Planı hazırlanmıştır. Plan, "Türkiye'nin Termal Turizmde Dünya'ya Açılım Projesi" olarak ifade edilmektedir.

Plan kapsamında jeotermal potansiyel, endikasyon özellikleri, doğal bitki örtüsü, ulaşım, altyapı olanakları gibi çeşitli kriterlerin ışığında Güney Ege Termal Turizm Destinasyonu, Güney Marmara Termal Turizm Destinasyonu, Frigya Termal Turizm Destinasyonu ve Orta Anadolu Termal Turizm Destinasyonu olmak üzere ülke genelinde dört termal turizm destinasyonu belirlenmiştir. Bu destinasyonlar ve kapsadıkları iller Şekil.2'de gösterilmektedir.

Şekil.2 Termal turizm destinasyonları [12]

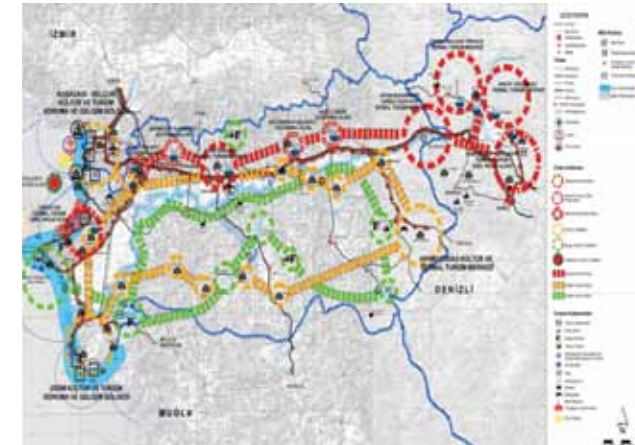
Master Planı çerçevesinde Güney Ege Termal Turizm Kentleri Bölgesi içerisinde termal destinasyon belirleme kriterleri göz önünde bulundurulmak suretiyle Aydın'da 2, Denizli'de 3, İzmir ve Manisa'da da 3'er tane olmak üzere toplam 11 alanda farklı turizm türleriyle de entegrasyonun sağlanacağı termal turizm merkezleri oluşturulmuştur.

Güney Ege Termal Turizm Kentleri içerisinde yer alan Aydın ve Denizli için hazırlanan master planları Şekil.3 ve Şekil.4'te gösterilmektedir. Aydın iline ait master planında Buharkent-Denizli Sarayköy Termal Turizm Merkezi ile Aydın Tralleis Termal Turizm Merkezi termal turizm kentleri olarak belirlenirken; Nazilli Gedik, Sultanhisar Salavatlı, Germencik Alangüllü ve Söke Sazlıköy jeotermal kaynak alanı olarak belirlenmiştir. Davutlar ise termal turizm özel proje alanı tespit edilmiştir. Davutlar termal turizm özel proje alanı haricinde bahsi geçen tüm alanlar birbiriyle ilişkilendirilmiş bir termal turizm aksı içinde yer almaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca sağlık ve termal turizmin geliştirilmesine yönelik yürütülmekte olan çalışmalar dâhilinde Aydın Buharkent Termal Turizm Merkezi bütününe yönelik 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planı 27.08.2008 tarihinde onaylanmıştır. Planda ağırlıklı olarak orman mülkiyetinin bulunduğu alanda, hazine arazisi ve özel mülkiyetin de bulunduğu belirtilmektedir. Alanda termal turizmin geliştirilmesine yönelik olarak turizm tesislerine yer ayrılmış ve yine bu turizm tesis alanları baz alındığında yaklaşık 15.000 yatak kapasitesi önerilmiştir. Aydın Tralleis Termal Turizm Merkezi'nin bütününe ilişkin hazırlanan 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planı da Aydın Buharkent Termal Turizm Merkezi'ne ait 1/25.000 çevre düzeni planı ile aynı tarihte onaylanmıştır. Arazi mülkiyetinin benzerlik gösterdiği alanda termal turizmin geliştirilmesi amacıyla tesislere yer ayrılmıştır. Buna göre yaklaşık 7.500 yatak kapasitesi önerilmiştir.

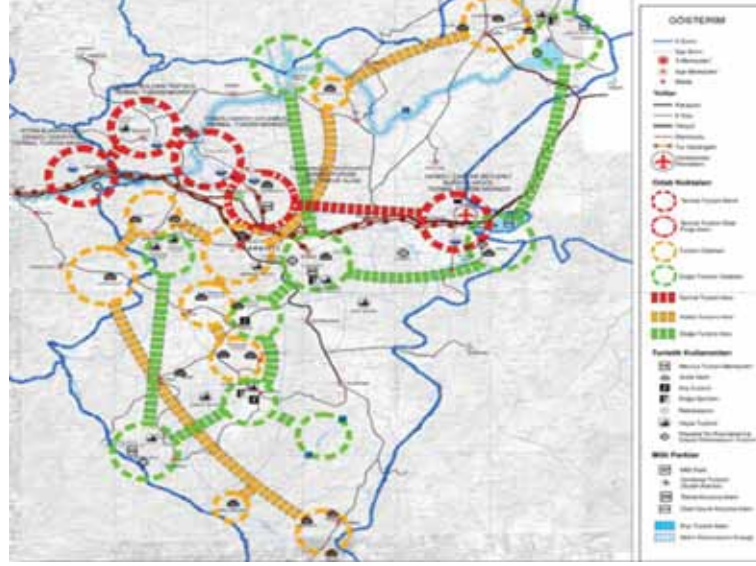
Denizli'de ise Aydın Buharkent-Denizli Sarayköy Termal Turizm Merkezi, Denizli Buldan Tripolis Termal Turizm Merkezi, Denizli Akköy Gölemezli Termal Turizm Merkezi, Denizli Çardak Beylerli-Burdur Akgöl Termal Turizm Merkezi termal turizm kentleri; Pamukkale Karahayit ise termal turizm özel proje alanı olarak belirlenmiştir. Denizli Termal Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi Akköy Gölemezli, Buldan Tripolis ile Akköy Gölemezli Kaplıcaları kesimlerine ait 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planı 27.08.2008 tarihinde onaylanmıştır. Bu plan kapsamında önerilen turizm tesis alanları baz alındığında yaklaşık 32.500 yatak kapasitesi önerilmiştir. Denizli Termal Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi bünyesinde Denizli Valiliği'ne 1/5.000 ölçekli nazım imar planı ve 1/1.000 ölçekli uygulama imar planı yetkisi verilmiştir. Valiliğe bu amaçlı ödenek aktarılmış olup çalışmalar Bakanlıkla koordineli biçimde yürütülmektedir.

Denizli Çardak Beylerli-Burdur Akgöl Termal Turizm Merkezi'ne ait 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planı 29.12.2010 tarihinde onaylanmıştır. Bu alanda planlamayı yönlendirecek belli büyüklükte orman ve mera arazileri bulunduğu belirtilmektedir. Planda önerilen turizm tesis alanları baz alındığında planla yaklaşık 7.500 yatak kapasitesi önerilmiştir. Alana ait 1/5.000 ölçekli nazım imar planı çalışmaları devam etmektedir [9].

Bölge termal turizm merkezlerine ilişkin çevre düzeni planları raporun ekler bölümünde yer almaktadır.

Şekil.3 Aydın ili termal turizm master planı [12]

Şekil.4 Denizli ili termal turizm master planı [12]

Master plan dâhilinde gelen turistlerin tedavi amaçlı en az 14-21 gün konaklayacakları ve günlük 2 saati geçmeyecek kür programlarından geriye kalan zaman dilimlerinde günübirlik ulaşımın sağlanabileceği, termal merkeze yakın kültürel ve doğal alanları kapsayacak şekilde tur güzergâhları belirlenmiştir. Aydın için belirlenen güzergâhta ilde bulunan termal merkezlere günübirlik mesafede bulunan Afrodisias, Efes, Milet, Didim Antik Kentleri ile Dilek Yarımadası Milli Parkı, Bafa Gölü, Kuşadası ve Çeşme kıyı bandı gibi doğa ve kıyı turizmi alanları bulunmaktadır. Aydın için belirlenen 14 günlük tur programı Tablo.11’de yer almaktadır. Ayrıca termal, kültür ve doğa turizmi olmak üzere turizm odakları da Şekil.5’te gösterilmektedir.

Tablo.11 Aydın ili 14 günlük tur programı [13]

Günler	İlçe	Destinasyon	Tür	Tralleis Termal’den uzaklık	Buharkent Termal’den uzaklık
1	Aydın-Merkez	Tralleis Antik Kenti ve Arsenal	Antik tur		45 dk.
2	Çine-Karpuzlu	Alinda ve Alabanda Antik Kentleri ile Topçam, Yaylakavak Barajları Rekreasyon Alanları	Antik tur ve doğa turu	30 dk.	1 saat
3	Koçarlı-Söke	Amyzon Antik Kenti ve Bafa Gölü Rekreasyon Alanı	Antik tur ve doğa turu	45 dk.	1,45 sa.
4	Didim	Didim Antik Kenti, Apollon Tapınağı, Altınkum Plajı ve Akbük Koyu	Antik tur ve kıyı turizmi	1 saat	1,45 sa.
5	Didim-Söke	Milet, Thebai ve Priene Antik Kentleri ve Karine Gölü	Antik tur ve doğa turu	45 dk.	1,30 sa.
6	Kuşadası	Kuşadası Kent Merkezi ve Phygela Antik Kenti	Kent turizmi ve antik tur	45 dk.	1,20 sa.
7	Kuşadası-Davutlar	Dilek Yarımadası Milli Parkı	Doğa ve kıyı turizmi	1 sa.	1,30 sa.
8	İzmir-Selçuk	Efes Antik Kenti, Yedi Uyuyanlar ve Meryem Ana Evi	Antik tur ve inanç turizmi	1,15 sa.	1,15 sa.
9	İzmir-Selçuk	Selçuk Pamucak Turizm Merkezi ve Efes Antik Kenti	Kıyı turizmi ve antik tur	45 dk.	1,15 sa.
10	Karacasu	Afrodisias Antik Kenti	Antik tur	1 sa.	1 sa.
11	Karacasu-Kuyucak	Antiochia Antik Kenti ve Karacasu Rekreasyon Alanı	Antik tur ve doğa turu	1,15 sa.	1,15 sa.
12	Buharkent-Sarayköy	Termal Turizm Odağı	Termal turizm	45 dk.	
13	Denizli-Buldan	Tripolis Antik kenti ve Termal Turizm	Antik tur ve termal turizm	1 sa.	20 dk.
14	Denizli-Pamukkale Akköy	Hieropolis ve Leodicia Antik Kentleri ile Pamukkale-Gölemzli-Karahayit Termal Turizm	Antik tur ve termal turizm	1,15 sa.	45 dk.

Tablo.12 Denizli ili 14 günlük tur programı [13]

Günler	İlçe	Destinasyon	Tür	A*	B*	C*	D*
1	Denizli-Merkez	Pamukkale ve Karahayit Kaplıcaları, Leodikea ve Hieropolis Antik Kentleri	Termal turizm, antik tur, kongre turizmi	15 dk.	30 dk.	30 dk.	30 dk.
2	Akköy	Gölemezli Termal Turizm Merkezi	Termal turizm		30 dk.	30 dk.	45 dk.
3	Buldan	Tripolis Antik Kenti ve Termal Turizm Merkezi	Antik tur ve termal turizm	25 dk.		30 dk.	1 sa.
4	Sarayköy	Buharkent-Sarayköy Termal Turizm Merkezi ve Attuda Antik Kenti	Termal turizm ve antik tur	15 dk.	15 dk.		45 dk.
5	Babadağ	Trapezopolis Antik kenti ile Başalan ve Taşdelen Yaylası	Antik tur ve doğa turu	30 dk.	30 dk.	30 dk.	1 sa.
6	Çardak	Beylerli Termal Turizm Merkezi, Anava Antik Kenti, Beylerli Gölü Rekreasyon Alanı	Termal turizm, antik tur ve doğa turu	45 dk.	2 saat	45 dk.	
7	Tavas	Sebastopolis, Appolonia, Heraklia Salbace Antik Kenti, Kış Sporları Merkezi	Antik tur ve kış sporları merkezi	45 dk.	2 saat	45 dk.	1 sa.
8	Çal	Apollon Lermonos Tapınağı, Dionysopolis Antik kenti	Antik tur ve inanç turizmi	1 sa.	2,20 sa.	1 sa.	45 dk.
9	Kale	Tabae Antik Kenti ile Karayayla Çameli Karagöz Yaylası	Antik tur ve doğa turu	1,15 sa.	2,40 sa.	1,15 sa.	1,3 sa.
10	Çivril	Eumenia Antik Kenti, Lycos Vadisi, Işıklı Gölü Rekreasyon Alanı	Antik tur, inanç turizmi ve doğa turu	1,15 sa.	2,40 sa.	1,15 sa.	45 dk.
11	Honaz	Colossae Antik Kenti, Akropol, Lala Bağları, Yukarı Erikli-Aşağı Erikli Yaylaları, Kaklık Mağarası	Antik tur, inanç turizmi ve doğa turizmi	45 dk.	1,3 sa.	30 dk.	30 dk.
12	Aydın-Karacasu	Afrodisias Antik Kenti	Antik tur	45 dk.	1,5 sa.	45 dk.	1,3 sa.
13	Muğla	Marmaris Kent Merkezi	Kıyı ve kent turizmi	2,3 sa.	6 sa.	2,3 sa.	3 sa.
14	Antalya	Antalya Kent Merkezi	Kıyı ve kent turizmi	2,45 sa.	5 sa.	2,3 sa.	2,15 sa.

Şekil.5 Aydın ili tur güzergâhı [13]

Denizli'ye ilişkin hazırlanan 14 günlük tur programı dahilinde ise civar ilçelerdeki termal turizm merkezleri, antik kentler, rekreasyon alanları ile ulaşım kolaylığı açısından Marmaris ve Antalya Kent Merkezleri yer almaktadır. Denizli için belirlenen tur programı ve tur güzergâhları Tablo.12 ve Şekil.6'da gösterilmektedir.

- A*: Akköy-Gölemezli Termal Turizm Merkezi
 B*: Buldan Tripolis Termal Turizm Merkezi
 C*: Buharkent-Sarayköy Termal Turizm Merkezi
 D*: Çardak-Beylerli-Akgöl Termal Turizm Merkezi

Şekil.6 Denizli ili tur güzergâhı [13]

7.5 Bölgede Termal Turizm Yatırım Olanakları, Teşvikler ve Destekler

2634/4957 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca ilan edilmiş ve halen yürürlükte bulunan 64 Turizm Merkezi'nden 3'ü Güney Ege Bölgesi içerisinde yer almaktadır. Bunlar;

- Aydın Merkez'de Ilıcabaşı'nı da içine alan İmamköy çevresi Tralleis Termal Turizm Merkezi (yaklaşık 3.000 ha alana sahiptir)
- Aydın Buharkent Termal Turizm Merkezi (yaklaşık 10.000 ha alana sahiptir)

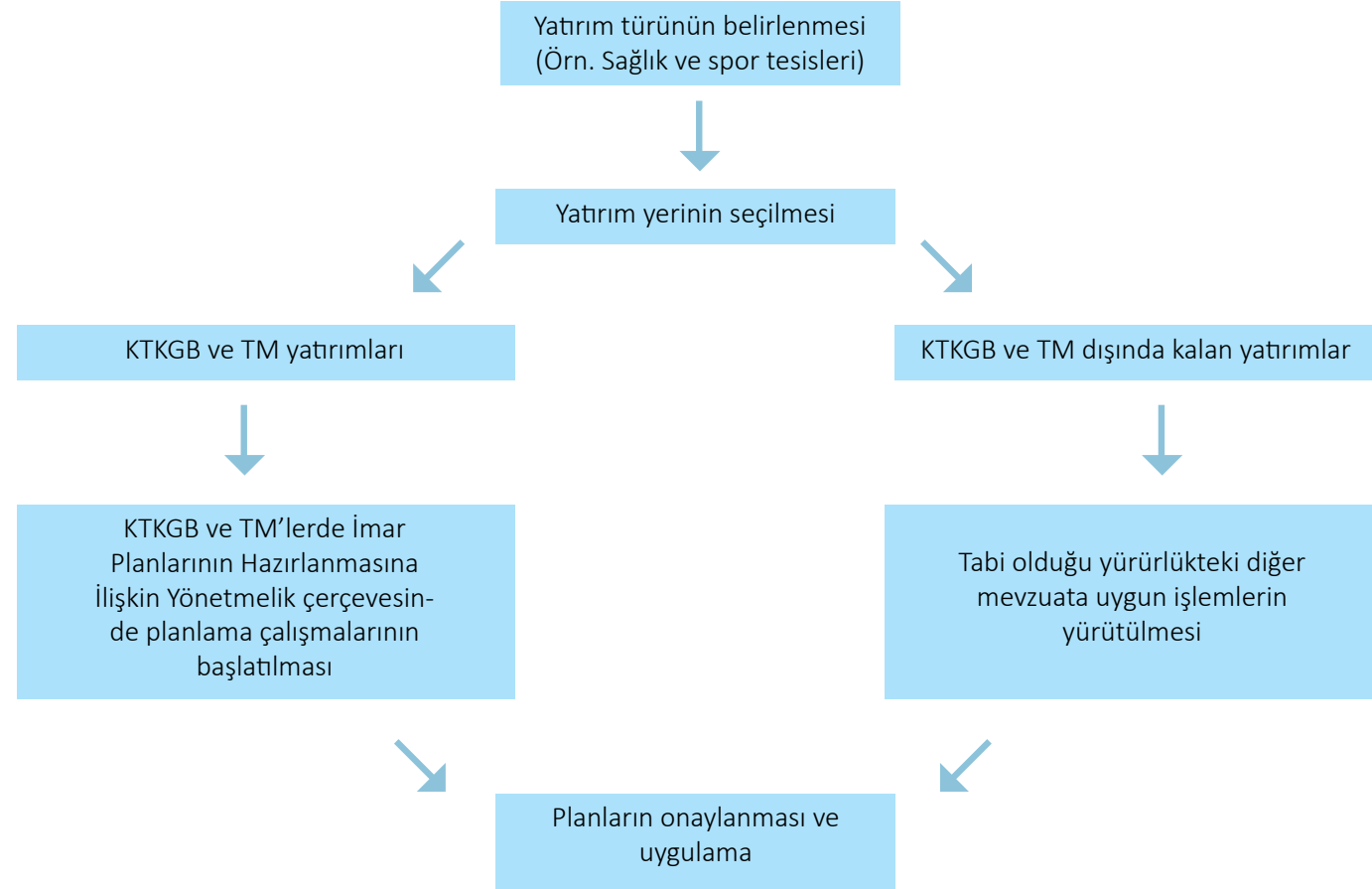
- Denizli Çardak-Beylerli/Burdur Akgöl Termal Turizm Merkezi (12.500 ha alana sahiptir)'dir. Bunların dışında Denizli (Buldan-Tripolis, Akköy Gölemezli ve Sarayköy Kaplıcaları) yine aynı Kanun uyarınca ülke genelinde ilan edilmiş 4 adet Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi'nden biridir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın turizm amaçlı yatırım yapılması amacıyla yerli ve yabancı yatırımcılara tahsis edilecek 74 arazi ile ilgili tahsis duyurusu 3 Mart 2011 tarihli Resmi Gazete' de yayımlanmıştır. İçinde Hazine, İl Özel İdaresi, Belediye ve tartışma yaratan 2B (orman) arazilerinin bulunduğu 74 arazi yatırımcılara tahsis edilmek üzere açılmıştır. Tahsislerin dağılımı il ve bölge bazında incelendiğinde kıyı kesimlere yönelik tahsislerin sınırlı sayıda olduğu ve daha çok termal tesislere ilişkin olarak yatırımcıların desteklendiği görülmektedir. Turizmi Teşvik Kanunu ve bu Kanun'un 8. maddesine dayanılarak çıkartılan ve Kamu Taşınmazlarının Turizm Yatırımlarına Tahsisi Hakkında Yönetmelik hükümlerine uygun olarak tahsis edilecek arazilerin Güney Ege Bölgesi'ndeki dağılımı Tablo.13'te gösterilmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkililerinden alınan bilgiye göre yatırımcılar tarafından Sarayköy Kaplıcaları Kesimi, Gerenlik Gölü Mevkii'ne başvurular olmuştur. Ancak Akköy Gölemezli Kesimi tahsisine ilişkin hiçbir yatırımcı başvuruda bulunmamıştır. Bu alanın tahsis edilememesindeki başlıca sebebin yatırımcılardan talep edilen yüksek meblağlı teminat mektupları olduğu ifade edilmektedir.

Tablo.13 Termal turizm yatırımlarına tahsis edilecek kamu taşınmazları ve özellikleri [18]

Taşınmazın Yeri	Mülkiyet Durumu	Yatırımın Türü	Öngörülen Yatırımın Yatak Kapasitesi
Denizli Termal Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi (Akköy Gölemezli Kesimi)			
• Denizli, Akköy, Çeşmebaşı Köyü, Ömerölen Mevkii	Hazine	Otel	750
• Denizli, Akköy, Çeşmebaşı Köyü, Ömerölen Mevkii	Hazine	Otel	750
• Denizli, Akköy, Çeşmebaşı Köyü, Ömerölen Mevkii	Hazine	Otel	300
• Denizli, Akköy, Çeşmebaşı Köyü, Ömerölen Mevkii	Hazine	Otel	750
• Denizli, Akköy, Çeşmebaşı Köyü, Ömerölen Mevkii	Hazine	Otel	300
Denizli Termal Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi (Sarayköy Kaplıcaları Kesimi Gerenlik Gölü Mevkii)			
• Denizli, Sarayköy, Tırkaz Köyü	Hazine	Günübirlik Tesis	5.000 m2 kapalı alan

Termal turizm alanında yatırım yapmak isteyen bir yatırımcının izlemesi gereken yol ana hatlarıyla aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

Şekil.7 Turizm yatırımlarına ilişkin süreç

Yatırımlara yönelik teşviklere bakıldığında ülke genelinde turizm sektörüne ilişkin çok çeşitli teşvik ve desteklerin bulunduğu görülmektedir. Bunlar genel olarak aşağıdaki şekilde gruplandırılmaktadır;

- KOSGEB kapsamında sağlanan destek ve hizmetler
- Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında uygulanan teşvik ve destekler
- 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile sağlanan teşvikler
- 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Kapsamında Enerji Gideri İndirimi
- 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu’nda yer alan muafiyetler
- Türkiye İhracat Kredi Bankası (EXIMBANK) tarafından sağlanan kredi imkânları
- Yabancı sermaye yatırımlarının teşviki [11]

KOSGEB Kapsamında Sağlanan Destek ve Hizmetler

3624 sayılı Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun’da 2009 yılında yapılan değişikliklerle Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme (KOBİ)’nin tanımından “sanayi” ibaresi kaldırılmış yerine “işletme” ibaresi kullanılmıştır. Böylece hizmet sektörü de KOBİ kapsamına alınmış, KOSGEB hizmetlerinden faydalanabilir duruma gelmiştir. KOSGEB KOBİ kapsamındaki işletmelere eğitim, bilişim, kredi ve pazar geliştirme gibi alanlarda destek sağlamaktadır [11].

Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı Kapsamında Uygulanan Teşvik ve Destekler Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ve uygulanmasına yönelik ilgili tebliğ ile turizm sektörüne ilişkin sağlanan teşvikler aşağıdaki gibidir;

- Vergi indirimi
- Sigorta primi işveren desteği
- Yatırım yeri tahsisi
- Gümrük vergisi muafiyeti
- KDV istisnası
- Faiz desteği

Bu teşvik kapsamında Aydın, Denizli ve Muğla; Balıkesir, Çanakkale, Antalya, Isparta, Burdur, Adana ve Mersin'in içinde bulunduğu 2. Bölge içerisinde yer almakta ve gümrük vergisi muafiyeti, KDV istisnası (3065 sayılı KDV Kanunu gereğince teşvik belgesi kapsamında uygun görülen makine ve teçhizatın ithali ve yerli teslimleri KDV'den istisna edilir), vergi indirimi, yatırım yeri tahsis ile 31.12.2011 tarihine kadar yatırıma başlanması halinde sigorta primi işveren hissesi desteğinden faydalanabilmektedir [11].

2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile Sağlanan Teşvikler

2634 sayılı Kanun kapsamında 13. madde hükümlerine istinaden turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelere teşvik ve destek sağlanmaktadır. Buna göre işletmelere;

- Taşınmaz malların turizm amacıyla kullanımına yönelik tahsisler
- Orman fonuna katkının taksitlendirilmesi
- Elektrik, havagazı ve su ücretleri
- Haberleşme kolaylıkları
- Yabancı personel ve sanatkâr çalıştırılması hükümleri çerçevesinde teşvikler sağlanmaktadır [11].

5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Kapsamında Enerji Gideri İndirimi 5084 sayılı Kanun'un enerji desteğini ifade eden 6. maddesi kapsamında 31.12.2009 tarihine kadar "Vergi ve sigorta primi teşvikleri ile enerji desteği açısından Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı'nca 2001 yılı için belirlenen fert başına GSYİH tutarı, 1.500 ABD doları veya daha az olan iller için belirlenen sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre endeks değeri eksi olan illerden 01.04.2005 tarihinden itibaren faaliyete geçen ve asgari on işçi çalıştıran işletmeler ile 01.04.2005 tarihinden önce faaliyete geçmiş ve asgari on işçi çalıştıran işletmelerden turizm konaklama tesisi alanında faaliyette bulunanların elektrik enerjisi giderlerinin yüzde yirmisinin hazinece karşılanacağı hükmü getirilmiştir". Uygulama belirlenen tarih olan 31.12.2009'da sona ermiştir [11].

1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nda Yer Alan Muafiyetler

1319 sayılı Kanun'un 5. maddesinde yer alan "Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu hükümleri dairesinde turizm müessesesi belgesi almış olan Gelir veya Kurumlar Vergisi mükelleflerinin adı geçen kanunda yazılı maksatlara tahsis ettikleri ve

işletmelerine dâhil binaları, inşalarının sona erdiği veya mevcut binaların bu maksada tahsis halinde turizm müessesesi belgesinin alındığı yılı takip eden bütçe yılından itibaren 5 yıl süre ile geçici muafiyetten faydalandırılır" hükümleri gereğince Emlak Vergisi'nden muaf tutulmaktadır [11].

Türkiye İhracat Kredi Bankası (EXIMBANK) Tarafından Sağlanan Kredi İmkânları

Turizm Kredisi: Kredi ile "A grubu seyahat acentaları, tur operatörleri, özel havayolu şirketleri ve turizm işletmeleri tarafından yurtdışından getirilen turistlere yurtiçi ve yurtdışında verilen hizmetler karşılığında yurdumuza sağlanan döviz girdisinin artırılması ve turizm sektörü ile ödemeler dengesine katkıda bulunulması" amaçlanmaktadır. Krediden, bir önceki takvim yılı itibarıyla en az 200.000 amerikan doları ya da muadili tutarda turizm hizmeti gerçekleştiren TÜRSAB üyesi A grubu seyahat acentaları, tur operatörleri ve özel havayolu şirketleri ile en az 1.000.000 amerikan doları ya da muadili tutarda turizm hizmeti gerçekleştiren turizm şirketleri faydalanabilmektedir [11].

KOBİ'lere ilişkin Avrupa Yatırım Bankası Kaynaklı Yatırım Kredisi: Avrupa Yatırım Bankası ile Türk EXIMBANK arasında imzalanan Kredi Anlaşması kapsamında; imalat sanayi, turizm ve lojistik sektörlerindeki işletmelerin ihracata ve döviz kazandırıcı hizmetlere yönelik yurt içinde gerçekleştirecekleri yeni yatırım, tevsii ve modernizasyon projelerine finansman sağlanması amaçlanmaktadır. Krediden imalat, turizm ve lojistik sektörlerinde ihracat amaçlı veya döviz kazandırıcı faaliyetlerde bulunan ve Avrupa Yatırım Bankası ile karara varılan şekilde KOBİ olarak tanımlanan, bilançosundaki net sabit aktifleri proje öncesinde 75 milyon Euro'yu aşmayan ve 500'den az çalışanı olan Türkiye'de yerleşik firmalar yararlanabilecektir [11].

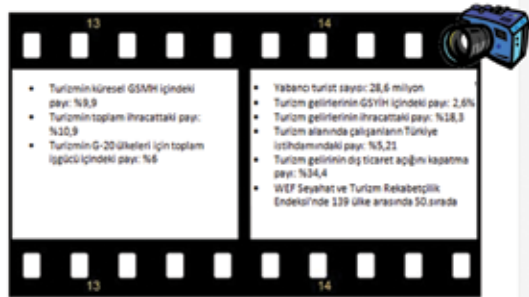
Yabancı Sermaye Yatırımlarının Teşviki

4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu'nun doğrudan yabancı yatırımcılara ilişkin esaslar bölümü 3. maddesinde "Uluslararası anlaşmalar ve özel kanun hükümleri tarafından aksi öngörülmedikçe yabancı yatırımcılar tarafından Türkiye'de doğrudan yabancı yatırım yapılması serbesttir" ifadesi yer almaktadır. Bu doğrultuda sağlanan teşviklerle ilgili uygulama Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir [11].

8. GENEL DEĞERLENDİRME

Dünya ekonomisi küreselleşme, krizler, bölgesel çatışmalar ve diğer etmenlerin gölgesinde şekillenirken, 20. Yüzyılın son çeyreğinde turizm sektörü hızla gelişimini sürdürmüştür. Bu gelişme süreç içerisinde kısa seyahatlerle gezme ve görme faaliyetleri olmaktan çıkarak ülkelerin ekonomilerine önemli girdi sağlayan, yeni istihdam olanakları sunan, dış ticaret açıklarının kapatılmasında rol oynayan bir yapıya kavuşmuştur.

Turizmin Türkiye ve dünya için çekilmiş bir fotoğrafına bakılacak olursa turizmin küresel GSMH içindeki payının %9,9'a ulaştığı, toplam ihracattaki payının ise %10,9 olduğu görülmektedir. Türkiye'de ise 2010 yılında turizm gelirlerinin ihracattaki payının %18,3 olduğu ve dış ticaret açığını kapatmadaki payının %34,4 olarak tespit edildiği görülmektedir. Yalnızca bu rakamlar bile sektörün büyüklüğünü gözler önüne sermektedir.

Ülkelerin turizmdeki rekabet güçlerinin belirlenmesi amacıyla 3 temel başlık altında 14 konunun değerlendirilmesi sonucu Seyahat ve Turizm Rekabetçilik İndeksi (The Travel and Tourism Competitiveness Index) belirlenmektedir. Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından belirlenen ve yayımlanan bu indeksi oluşturan konular aşağıdaki gibidir;

Mevzuat

- Politika ve kurallar
- Çevresel sürdürülebilirlik
- Sağlık ve hijyen
- Turizme öncelik verilmesi

İş Çevresi ve Altyapı

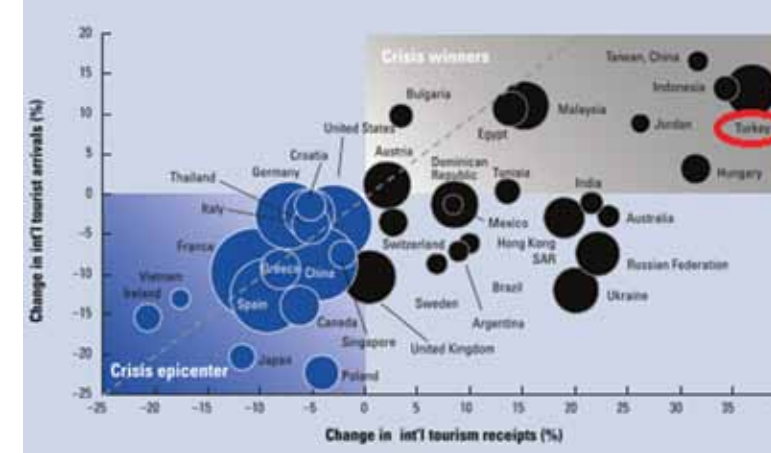
- Hava ulaşımı altyapısı
- Kara ulaşımı altyapısı
- Turizm altyapısı
- Uluslararası iletişim altyapısı
- Fiyat rekabetçiliği

İnsani, Kültürel ve Doğal Kaynaklar

- İnsan kaynakları
- Turizme olan eğilim
- Doğal kaynaklar
- Kültürel kaynaklar

İsviçre'nin ilk sırada yer aldığı genel sıralamada 139 ülke içerisinde 50. sırada yer alan Türkiye, indekste belirlenen 3 ana başlık olan mevzuat, iş çevresi ve altyapı, insani, kültürel ve doğal kaynaklar başlıkları çerçevesinde sırasıyla 66, 55 ve 28. sıralarda yer almaktadır. Bu tablo ülkedeki kaynakların zenginliğine vurgu yaparken bu kaynakların kullanımı yönündeki mevzuatların ve uygulamaların yetersizliğini göstermektedir. Yine aynı çalışmada ekonomik krizin turizm destinasyonları üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

Aşağıdaki şekilde görüldüğü üzere Türkiye kriz döneminde dahi özellikle fiyat rekabetçiliği konusunda hassas turistlerin sayesinde markette ayakta kalabilmiş ve “krizin kazananları” arasında yerini almıştır (Şekil.8).

Şekil.8 Küresel ekonomik krizin turizm destinasyonlarına etkisi
(2007-2009) [21]

Turizm türleri içinde uzun bir geçmişe sahip termal turizmin dünyadaki pazar büyüklüğünün 100 milyar dolara yaklaştığı tahmin edilmektedir. Avrupa'da Almanya'nın başı çektiği bu alanda Türkiye de zengin potansiyeli ile 46 ilde 190 civarında kaplıca tesisi ile hizmet vermektedir. Ancak istatistiklere bakıldığında tesislerde ortalama kalış sürelerinin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Oysa özellikle tedavi amaçlı olarak termal kaynaklardan faydalanılması durumunda kalış sürelerinin daha uzun olması beklenmektedir. Bu durumun başlıca sebepleri ise fiziki donanım yetersizliği ve uzman kadro eksikliği olarak belirtilmektedir.

Güney Ege Bölgesi'ne gelindiğinde ise başta Denizli ve Aydın olmak üzere her üç ilde de termal turizmin varlığı göze çarpmaktadır. Termal kaynaklar açısından oldukça şanslı olan bölgede UNESCO tarafından Dünya Miras Listesi'nde bulunan Pamukkale Kaplıcaları haricindeki diğer tesisler yerli turistlere hizmet sunmakta ve ülke genelinde bu alanda yaşanan sıkıntılarla benzer sorunlar yaşamaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu Türkiye Turizm Stratejisi kapsamında Termal Turizm Gelişim Bölgesi olarak belirlenen Güney Ege Bölgesi Termal Turizm Kentleri için master planları hazırlanmıştır. Buna göre Aydın'da 2, Denizli'de 3 alanda farklı turizm türleriyle entegrasyonun sağlanacağı termal turizm merkezleri oluşturulmuştur.

Bölgede termal turizmin mevcut durumu düşünüldüğünde niteliksiz tesisler, tanıtım eksikliği, diğer turizm türleriyle entegrasyonun istenilen düzeye ulaşmaması gibi sebeplerden ötürü, kapasitenin altında hizmet sunulmaktadır. Termal turizm, Güney Ege Bölgesi'nde dört mevsim boyunca turizm faaliyetlerinin sürdürülebilmesi ve istihdamın mevsimlik değil sürekli olması adına büyük bir fırsattır. Nitekim yüzlerce yıllık geçmişinden gelen kaplıca kültürü, bölgenin coğrafi konumunun avantajı ve kaynak potansiyeli ile birleştiğinde bu alanda yapılanların/yapılacakların sosyo-ekonomik anlamda bölgeye sağladığı/sağlayacağı katkının çok daha fazla olacağını söylemek doğrudur.

9. GZFT ANALİZİ

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
- Dört mevsim turizm imkânı - İstihdamın sürekliliği - Yüksek iç turizm talebi - Diğer turizm türleriyle entegrasyonun kolay oluşu - Taşıma kapasitesinin yüksek oluşu	- Fiziki donanım yetersizliği - Diğer turizm türleriyle entegrasyon potansiyelinden faydalanılamaması - Tanıtım eksikliği - Tesislerde uzman kadro eksikliği
Fırsatlar	Tehditler
- Özellikle Avrupa'da yaşanan nüfus - Turizmde farklılık ve çeşitlilik talebi - Seyahat maliyetlerinin düşmeye başlaması	- Ekonomik kriz - Yatırımların diğer turizm türlerine kaydırılması

10. KAYNAKÇA

[1] Akbulut G. (2010). Türkiye'de Kaplıca Turizmi ve Sorunları. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 9(1), 35-54.

[2] Alkan B. (2007). Güney Marmara Bölümü'nde Jeotermal Kaynaklardan Faydalanma, Sorunlar ve Öneriler. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı.

[3] Arasıl T. (1991). Termal Suların Sağlık Alanında Kullanımı. Anatolia Dergisi, yıl:2, sayı:17-18.

[4] Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. Websitesi. 27 Mayıs 2011.
<http://www.aydinkulturturizm.gov.tr/ana-sayfa/1-32945/20110701.html>

[5] Bayer E. (1997). Türk Termal Turizm Potansiyeli ile Tesisleri ve Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı.

[6] Çoruh S. (1988). Şifalı Sularımız ve Tıbbi Turizm Sorunumuz. T.C. Turizm Bankası A.Ş.-Ankara.

[7] Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. Websitesi. 26 Mayıs 2011. <http://www.pamukkale.gov.tr/tr/content.asp?id=544>

[8] Erhan E. Ş. (2010). Türkiye'de Termal Turizmin Gelişimi, Termal Turizm Tesislerinin Tasarım Kriterleri (Afyonkarahisar İli Örneği Üzerinden İncelenmesi). Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

[9] KTB Kurum Görüşmesi, Aydın ve Denizli Bilgi Notları. 27 Haziran 2011

[10] KTB. Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Eylem Planı 2007-2013. 24 Mayıs 2011. <http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-61449/turizm-stratejisi-2023.html>

[11] KTB. Türkiye'de Turizm Sektörüne Sağlanan Teşvik ve Destekler. Teşvik Çalışma Grubu-Ankara, 2009. 03 Haziran 2011. <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/dosya/1-279968/h/tesvik.pdf>

[12] KTB Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Termal Turizm Şubesi. Türkiye'de Termal Turizmi Geliştirme Çalışmaları. 1. Uluslararası Sağlık Turizmi Kongresi-Antalya. 02 Haziran 2011. <http://www.saglikturizmi.org.tr/sunum/1.kongre/2.G%C3%9CN/%C3%96%C4%9ELEDEN%20%C3%96NCE/G%C3%96KHAN%20%C3%96ZOK.pdf>

[13] KTB Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü. Güney Ege Termal Turizm Merkezi Termal Turizm Master Planı.

[14] KTB. Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Websitesi. 25 Mayıs 2011.
<http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/ana-sayfa/1-35579/20110701.html>

- [15] KTB. Websitesi. 25 Mayıs 2011. <http://www.kultur.gov.tr/TR/ana-sayfa/1-0/20110524.html>
- [16] Mertoğlu O., Şimşek Ş., Dağıstan H., Bakır N. ve Doğdu N. (2010). Geothermal Country Update Report of Turkey (2005-2010). Proceedings World Geothermal Congress 2010 Bali Indonesia.
- [17] MTA. Haritalar. 24 Mayıs 2011. http://www.mta.gov.tr/v1.0/daire_baskanliklari/enerji/index.php?id=haritalar
- [18] Resmi Gazete. Kamu Taşınmazı Tahsis Duyurusu. 17 Haziran 2011.
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/03/20110303.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/03/20110303.htm>
- [19] Tourisme de Santo. UIOOT, 22 Sayılı Raporu. Caracas – Ekim 1973, s.4.
- [20] UNWTO. Tourism Highlights 2011 Edition. 02 Haziran 2011. <http://mkt.unwto.org/sites/all/files/docpdf/unwto-highlights11enhr.pdf>
- [21] WEF. The Travel and Tourism Competitiveness Report 2011, Beyond the Downturn. 8 Temmuz 2011. http://www.weforum.org/reports-results?fq=report%5Ereport_type%3A%22Competitiveness%22

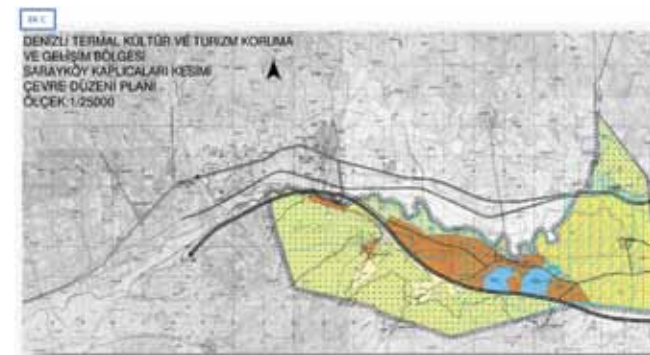
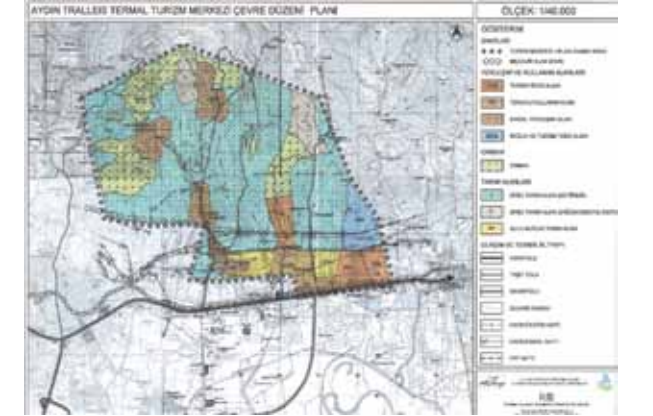
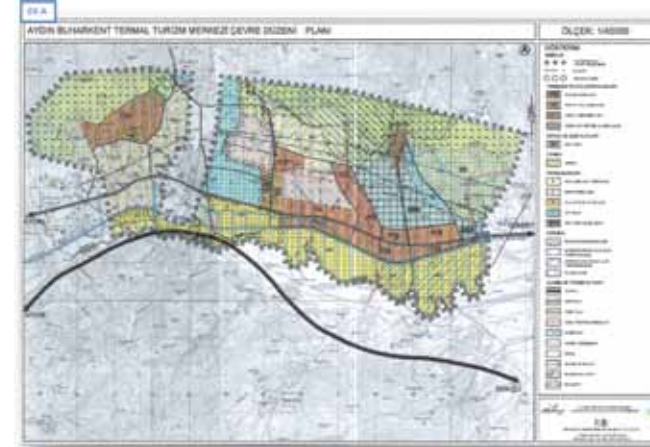
11. EKLER

EK-A Aydın Buharkent Termal Turizm Merkezi Çevre Düzeni Planı (1/45.000)

EK-B Aydın Tralleis Termal Turizm Merkezi Çevre Düzeni Planı (1/40.000)

EK-C Denizli Termal Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi Sarayköy Kaplıcaları Kesimi Çevre Düzeni Planı (1/25.000)

EK-D Denizli Çardak Beylerli Burdur Akgöl Termal Turizm Merkezi Çevre Düzeni Planı Revizyonu (1/50.000)

Güney Ege Kalkınma Ajansı

EGS Park Kongre ve Kültür
Merkezi
20085 DENİZLİ
Tel: +90 258 371 88 44
Fax: +90 258 371 88 47
e-posta: denizli@geka.org.tr

Muğla Yatırım Destek Ofisi

Şeyh Mahallesi Turgut Reis Caddesi
Belediye Kapalı Otoparkı Kat:1
MUĞLA
Tel: +90 252 213 17 92-93
Fax: +90 252 213 17 82
e-posta: mugla@geka.org.tr

Aydın Yatırım Destek Ofisi

Ata Mahallesi Denizli Bulvarı No:18
Aydın Ticaret Borsası Hizmet Binası
Kat: 6 Oda: 608 AYDIN
Tel: +90 256 211 02 16-17
Fax: +90 256 211 02 13
e-posta: aydin@geka.org.tr